

TIJD VOOR AFSCHIED

AFSCHEIDSRITUELEN IN VERSCHILLENDE
LEVENSBSCHOUWINGEN IN BRUGGE

VOORWOORD

In onze stad wonen Bruggelingen uit meer dan 150 herkomstlanden. Zo vormen vandaag mensen uit bijna de hele wereld onderdeel van onze lokale gemeenschap. Waar je woont, daar beleef je ook de grote scharniermomenten in je leven: van levensbegin tot levenseinde, van wieg tot sterfbed.

Zulke diepmenselijke gebeurtenissen gaan heel vaak gepaard met specifieke rituelen en gebruiken. Die vinden hun oorsprong in de levensbeschouwing van elke mens. Zo biedt een grote etnisch-culturele diversiteit ook een rijkdom aan verschillende geloofsgemeenschappen en levensbeschouwingen, die elk hun eigen rituelen, tradities en erfgoed koesteren. Bovendien worden tradities persoonlijk ingevuld en zijn ze onderhevig aan tijd en migratie. Zo ontstaan nieuwe mengvormen, op maat van de tijdsgeest en ieders individuele culturele invulling.

Het terugvallen op rituelen en gebruiken is dus tegelijk een persoonlijk én universeel verhaal. Met als rode draad: samen betekenis geven aan belangrijke momenten in het leven.

De brochure die voor u ligt is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen de Dienst Diversiteit en de Erfgoedcel van de Stad Brugge, FMDO, Vormingplus regio Brugge, Stedelijke Academie Brugge en huisvandeMens. Samen leggen we de focus op afscheidsrituelen die leven bij diverse gemeenschappen in onze stad. We gaan op bezoek bij Bruggelingen die ons vertellen over hun visie op afscheid nemen. We maken kennis met hun persoonlijke beleving en invulling van de levensbeschouwing waarmee ze zich identificeren. We zetten hierbij de rituelen en gebruiken centraal. Dit immaterieel erfgoed wordt van generatie op generatie doorgegeven maar verandert ook voortdurend onder invloed van de tijdsgeest en culturele context. Daarnaast brengen we die plaatsen en voorwerpen in beeld die mensen waardevol vinden bij het beleven van afscheid.

Integratie is een complex en wederzijds proces dat haar wortels heeft in nagenoeg alle aspecten van het leven. Ook het levenseinde hoort daarbij. Een belangrijke voorwaarde om te streven naar een open en inclusieve samenleving is de respectvolle dialoog tussen mensen, van welke herkomst of overtuiging dan ook. Door elkaar op te zoeken, leren we elkaar steeds beter kennen.

Met deze uitgave wil Stad Brugge hier warm toe bijdragen.

Dirk De fauw
Burgemeester

Nico Blontrock
Schepen van Cultuur

INLEIDING EN OVERZICHT

AFSCHEID IN VERSCHILLENDE LEVENSBESCHOUWINGEN IN BRUGGE

Sterven is van alle tijden en plaatsen, maar hoe we afscheid nemen is divers en altijd in beweging. Sommige families wonen al generaties lang in Brugge. Andere zijn pas aangekomen uit binnen- of buitenland, of toe aan een tweede of derde generatie. Ouders en grootouders geven herinneringen, cultuur en tradities van vroeger of van het thuisland door. Jongeren gaan op zoek naar manieren om die in hun eigen leven in te passen.

4

Brugge telt vandaag geen grote etnisch-culturele gemeenschappen. Wanneer in de jaren 1950 tot 1970 in andere steden een sterke arbeidsmigratie op gang kwam, bleef dat in Brugge beperkt. Toch wonen in onze stad mensen uit meer dan 150 herkomstlanden. De 10 meest voorkomende nationaliteiten¹ maken bijna de helft uit van het totale aantal inwoners van vreemde herkomst. Concreet betekent dit dat de andere helft ruim 140 verschillende nationaliteiten omvat. Tel daarbij nog eens duizend-en-één persoonlijke manieren om afscheid te nemen en je begrijpt dat het onmogelijk is om volledig te zijn.

Voor deze momentopname gingen we in gesprek met mensen uit verschillende levensbeschouwingen. Vanuit hun

voortrekkersrol of hun eigen beleving vertellen ze over afscheidsrituelen binnen hun gemeenschap. Van de meeste levensbeschouwingen kent iedereen wel iets: de basisprincipes van het geloof, een betekenisvolle plek, iets wat opvalt in het straatbeeld. Andere dingen zijn veel minder bekend. Alles wat bij de intieme momenten van het leven hoort is vaak niet zichtbaar. Wanneer iemand sterft, wordt soms pijnlijk duidelijk hoe weinig we weten over elkaars gebruiken en levensvisie. En elk verhaal is anders. Achter sommige levensbeschouwingen gaat een gevestigd instituut schuil, andere zijn regionaal ingebed en kunnen lokaal sterk van elkaar verschillen. Sommige gemeenschappen leverden een historische strijd om in België te kunnen geloven wat ze wilden. Andere zijn hier nog maar één generatie lang. Zij zijn nog volop op zoek hoe ze afscheidsrituelen in deze nieuwe context zullen kunnen beleven.

Ongetwijfeld blijven er vragen onbeantwoord of ontbreken er gemeenschappen in het rijtje. We vatten deze brochure graag op als een verkenning en nodigen iedereen uit om zelf verder te ontdekken en te begrijpen hoe mensen hun leven, levenseinde en afscheid vormgeven op zoveel manieren.

¹De 10 meest voorkomende nationaliteiten in Brugge zijn, in volgorde van grootte: Nederland, Roemenië, Joegoslavië, Sovjet-Unie, Frankrijk, Polen, Nepal, Marokko, Afghanistan, Verenigd Koninkrijk.

OVERZICHT

In dit boekje vind je:

*INSPIRATIE * Over afscheid nemen, vieren en beleven in verschillende religies en levensbeschouwingen. En welke mensen, voorwerpen, rituelen, tradities en plaatsen daarbij een rol spelen.²*

*INFORMATIE * Over de belangrijkste principes bij het afscheid nemen per levensbeschouwing en de contactgegevens van sleutelfiguren.*

*WEGWIJZER * Wat te doen wanneer iemand sterft? Wat is wettelijk toegestaan of verboden? Bij wie kan je terecht? **Een handig en praktisch overzicht op p. 64-69.***

ANGLICAANSE KERK –
AUGUSTINE NWAEKWE..... P 7

TIBETAANS BOEDDHISME –
WU JI MA..... P 13

ZENBOEDDHISME

HINDOEÏSME –
NIRMALA PARIYAR..... P 21

ISLAM –
AZIZ KARIM RAJPUT EN RIA PEENE..... P 27

JEHOVAH'S GETUIGEN –
BJÖRN LAMELYN P 33

ORTHODOXE KERK –
BERNARD PECKSTADT P 39

ROOMS-KATHOLIEKE KERK –
LIEVEN SOETAERT EN LODE VANDEPUTTE..... P 45

VERENIGDE PROTESTANTSE KERK –
JANNICA DE PRENTER..... P 51

DE KERK DER ZEVENDE DAGSADVENTISTEN OF
ADVENTKERK BRUGGE, PINKSTERGEMEENTE
'DE KRUISPOORT' EN EVANGELISCHE KERK BRUGGE

VRIJZINNIG HUMANISME –
ANNE-FLOR VANMEENEN..... P 59

² De Vlaamse Regering erkent geloofsgemeenschappen op basis van enkele voorwaarden en criteria. In België zijn vandaag 6 erediensen erkend: anglicaans, islamitisch, Israëlitisch, orthodox, protestants, rooms-katholiek. Het vrijzinnig humanisme is als niet-confessionele levensbeschouwing erkend. Het boeddhisme doorloopt momenteel een traject tot erkenning. Van de erkende levensbeschouwingen is enkel de Israëlitische geloofsgemeenschap in Brugge niet (georganiseerd) aanwezig.

ANGLICAANSE KERK – AUGUSTINE NWAEKWE

De Anglicaanse Kerk of Kerk van Engeland scheidde zich in de 16de eeuw af van de Rooms-Katholieke Kerk en verspreidde zich over de hele wereld. Ze verenigt aspecten van de Katholieke Kerk met elementen van de hervormde of Protestantse Kerk. Het Anglicanisme kent verschillende stromingen zoals de Hogere Kerk (High Church) en de Lagere Kerk (Low Church) en is georganiseerd in bisdommen, kerkprovincies en primaatschappen. Wie gedoopt is in de Anglicaanse Kerk vindt na de dood eeuwige rust bij God.

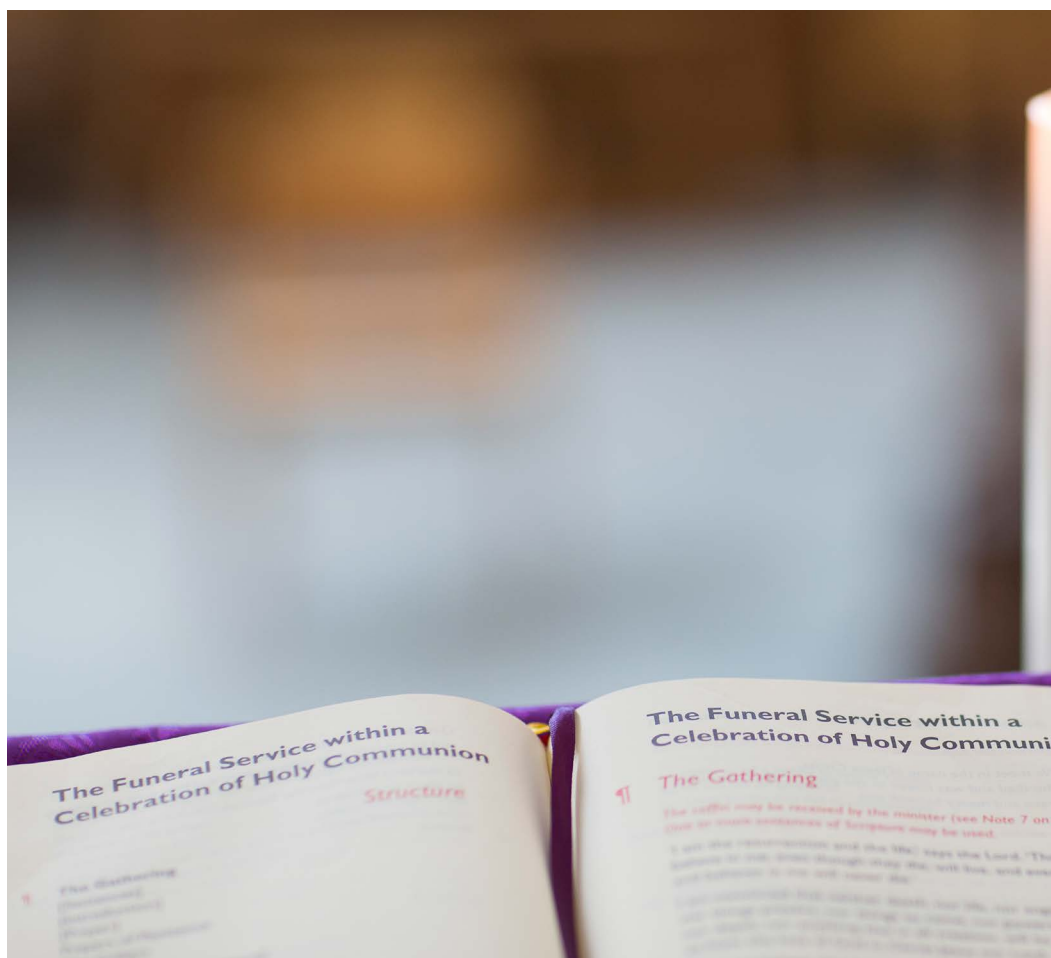
Vader Augustine Nwaekwe is priester van de Anglicaanse Kerk in Brugge, Oostende en Knokke-Heist. Hij is geboren en opgegroeid in Nigeria. Vader Augustine volgde een opleiding in de theologie in Leuven en werkte eerst in Brussel. Hij woont in Brugge, is gehuwd en heeft 5 dochters.

ANGLICAANSE KERK IN BRUGGE

Sinds 1945 is de Anglicaanse gemeenschap in Brugge actief. Vandaag telt ze een 50-tal Engelssprekende leden en bezoekers van diverse afkomst. Ze komen samen in de Sint-Pieterskerk in 't Keerske, waar ook de Verenigde Protestantse Kerk thuis is. Doordat de Anglicaanse Kerk met hen de ruimte deelt, is ze sober en eenvoudig ingericht. Maar dit is geen algemeen kenmerk van het Anglicanisme.

LEVENSEINDE IN DE ANGLICAANSE KERK

Anglicanen geloven in God, Jezus en de Heilige Geest. Na de dood volgt de verrijzenis. The Book of Common Prayer staat centraal in het geloof. Het is de inspiratiebron en leidraad voor gebed en erediensten bij alle gelegenheden, ook bij sterf- en begrafenisrituelen. De gebeden begeleiden de stervende naar verrijzenis in het spoor van Jezus en bieden de nabestaanden troost.

AFSCHEID NEMEN EN AFSCHEIDSRITUELEN

Bij sterven

Wanneer iemand op sterven ligt, is het belangrijk dat de Anglicaanse priester bij het sterfbed geroepen wordt om samen te bidden uit het Book of Common Prayer. Op vraag zalft Vader Augustine ter plaatse de zieke en geeft de communie.

Na de dood

“Tussen het sterven en de begrafenis kennen we weinig of geen specifieke

rituelen of tradities. De familie kiest waar en hoe het lichaam wordt opgebaard. Voor de voorbereiding van de begrafenis, word ik er opnieuw bij geroepen. Soms rechtstreeks door de familie, soms door de begrafenisondernemer.” Voor de Anglicaanse kerk is er geen verschil tussen begraven of cremeren, dat is een persoonlijke keuze. De dienst kan gelijkwaardig plaatsvinden in de kerk, in een funerarium of op de begraafplaats.

Begraven

De begrafenis wordt grondig besproken en voorbereid met de familie. Binnen de

"ER ZIJN DRIE ZAKEN
BELANGRIJK VOOR EEN
ANGLICAANSE BEGRAFENIS:
DE GEBEDEN, DE PRIESTER EN
DE PLAATS. DAT IS MEESTAL
DE KERK, MAAR HET KAN
OOK ELDERS, OP EEN OPEN
PLAATS, IN EEN FUNERARIUM
OF CREMATORIUM."

vaste onderdelen van de uitvaart maken de nabestaanden veel eigen keuzes. Ze kunnen al of niet een eucharistie koppelen aan de begrafenisdienst. Of ze voegen persoonlijke teksten toe. De Anglicaanse eredienst maakt vaak gebruik van hymnes en koorzang, zowel live als via opnames. De familie kan kiezen uit het hele christelijke repertoire, maar populaire muziek, dat staat Vader Augustine niet toe. "Samen leggen we de volgorde van de dienst vast. Vervolgens maak ik zelf een keuze uit de gebeden die per onderdeel van de begrafenis in het Book of Common Prayer staan opgelijst. Er wordt een boekje

op maat gedrukt. Zo kunnen mensen meevolgen en meebidden."

Behalve het kruisteken, de zegen en de eventuele communie, kent een Anglicaanse begrafenis weinig specifieke symbolische handelingen of gebaren. Op het altaar ligt een wit kleed en staan kaarsen. "Ik begeleid de kist met de overledene onder het lezen van passages uit de Bijbel naar binnen. De kist wordt centraal vooraan in de kerk geplaatst." Na een welkomstwoord volgen psalmen, gebeden en de preek. Daarin zegt Vader Augustine iets over het persoonlijke leven

van de gestorvene. Maar hij predikt vooral het Christelijke leven, het geloof in God en het belang ervan voor alle aanwezigen. Familieleden en kennissen kunnen, als ze dit willen, iets zeggen over de overledene.

Op de begraafplaats zelf, na de dienst, bidt Vader Augustine the Committal en vertrouwt hij de overledene toe aan God. Tijdens dit gebed werpt één familielid een handjevol zand op de kist. Wanneer de begrafenis beperkt wordt tot de eredienst, wordt the Committal gebeden in de kerk.

Binnen de Anglicaanse Kerk is het de gewoonte om iets te schenken uit naam

van de overledene. Dat kunnen giften zijn aan de familie van de dode, liefdadigheid of een gift aan de kerk. In België kiest de familie meestal voor een collecte tijdens of na de dienst, voor de kerk of voor een goed doel.

Rouwen

Na de begrafenis kiest de familie vaak voor een receptie, waarop de priester soms wordt uitgenodigd. Eén jaar na de begrafenis volgt een herdenkingsdienst. Nabestaanden die dat willen, kunnen van deze herdenking een jaarlijkse traditie maken.

Tijden veranderen

In België is de Anglicaanse gemeenschap relatief jong en klein. Dat maakt dat ze hier 'flexibeler' is dan in sommige andere landen. De Kerk hier is niet te vergelijken met die in Engeland bijvoorbeeld, waar ze de grootste is. Of met Nigeria, waar het ondenkbaar is om iemand kerkelijk te begraven die niet praktiserend gelovig was. Hier beperkt het geloof zich vaak tot de rituelen bij grote levensmomenten. Tekenend is ook dat een Anglicaanse uitvaart hier meer plaatsvindt in het funerarium of crematorium dan in de kerk.

Vader Augustine grijpt een begrafenis dan ook graag aan als een moment om de nog levende aanwezigen weer dichterbij God te brengen.

Wil je meer weten of heb je vragen?

*Bel Vader Augustine op 0499 70 72 65 of
mail naar stpetersbrugge@skynet.be.*

*Wanneer je 'funeral series one' intikt op
YouTube, kan je een begrafenisdienst uit de
Anglicaanse Kerk meevolgen.*

TIBETAANS BOEDDHISME – WU JI MA

Rond de vijfde eeuw voor Christus verspreidde het boeddhisme zich door Azië. In verschillende regio's ontstonden verschillende strekkingen (Theravada, Mahayana en Vajrayana) en scholen met een eigen visie en gebruiken. De leer van Boeddha vormt de basis en is een manier om aan het lijden en de kringloop van het leven te ontsnappen. Boeddhisten geloven in reïncarnatie. Het Tibetaans boeddhisme kent vijf hoofdscholen waaronder de Gelug-traditie. His Holiness Dalai Lama is de geestelijk leider van Tibet.

TIBETAANS BOEDDHISME IN BRUGGE

De Tibetaanse gemeenschap in Brugge telt zo'n 150 leden. Deze relatief jonge en kleine gemeenschap is nog wat zoekend. Het beleven van cultuur en religie is hier helemaal anders dan in het thuisland en focust op enkele grote feesten. De accenten en verschillen in regionale tradities vallen weg. Er zijn geen tempels in Brugge. Sinds 2016 is er wel een Tibetaanse zondagsschool voor kinderen.

“Wij vieren in België jaarlijks Nieuwjaar, de verjaardag van His Holiness Dalai Lama en de Nobelprijs van de Vrede die hij op 10 december 1989 ontving. In Brugge vieren we met de Tibetaanse gemeenschap Nieuwjaar in Sint-Kruis, ergens in februari/maart. ‘s Zomers organiseren we meestal een picknick. We kennen elkaar, maar het is niet zo dat we elkaar voortdurend opzoeken. We blijven wel goed op de hoogte via de whatsappgroep, ook van nieuws uit het thuisland. Met dichtere vrienden vieren we geboortes, huwelijken en andere belangrijke momenten.”

LEVENSEINDE IN HET BOEDDHISME

Meer dan een religie is het boeddhisme een levensbeschouwing of filosofie. Er is geen God die acties of beslissingen neemt. Boeddha is de stichter. Hij kreeg inzicht in het lijden van het leven en toonde als eerste de weg naar verlossing.

“Wij geloven dat je je aan de regels moet houden wanneer je als mens herboren wil worden. Goed doen wordt beloond in een volgend leven, slecht gedrag wordt gestraft.”

AFSCHIED NEMEN EN AFSCHIEDSRITUELEN

Bij sterven

“In Brugge ken ik tot op vandaag niemand uit de Tibetaanse gemeenschap die is gestorven. Het is moeilijk te voorspellen hoe dat zou verlopen. Mensen hier komen uit allerlei verschillende regio's in Tibet, met andere tradities en gebruiken. Wat ik denk dat wij zouden doen, geldt mogelijks niet voor iedereen.

Vast staat dat we zoveel mogelijk proberen te bidden voor wie op sterven ligt. Liefst komen we daarvoor met veel mensen samen rond het sterfbed. We bidden voor een goed volgend leven.”

Na de dood

“Als het kan en mag, komt de familie bidden bij de overledene op de kamer of in het ziekenhuis. We bidden mantra's voor de persoon die gestorven is. Meestal bidden we Om manipadmé hum. Wie dat heeft, gebruikt een gebedssnoer om de mantra's te tellen. Soms wordt tegelijkertijd ook aan een gebedsmolentje gedraaid, om de gebeden kracht bij te zetten. Wanneer het ter plaatse niet gaat, bidden we in het funerarium of bij de familie thuis.”

Begraven

“Over het algemeen kiezen we voor cremeren. In Tibet mogen enkel mannen aanwezig zijn op de begrafenis of crematie. Vrouwen blijven thuis, bidden en weeklagen, en maken eten klaar voor

wanneer de mannen terugkomen. Hier in België gaan vrouwen mee naar de crematie.

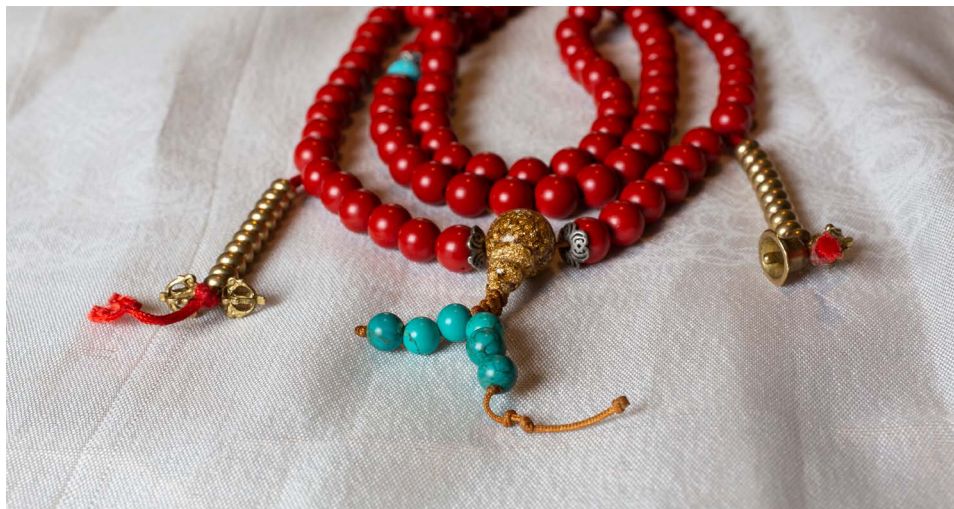
We komen vooraf samen, om te eten en te praten. Daarna bidden we rond de kist. Om afscheid te nemen van het lichaam, legt iedereen een ceremoniële, zijden sjaal of Khata op de kist. Zo wensen we de overledene geluk toe. Khata's kan je enkel in Tibet of India kopen. We gebruiken ze op bijzondere gebeurtenissen als huwelijken, geboortes en afscheidsmomenten. Ze bestaan in verschillende kleuren met een print van geluksstempels. Voor een begrafenis kiezen we meestal wit.”

Veel mensen willen graag dat hun as met de familie terugreist naar Tibet en daar wordt uitgestrooid. Waar dat gebeurt, kiezen ze zelf: op zee, in een rivier, in de aarde...

Rouwen

Rouwen en herdenken is heel belangrijk voor de reïncarnatie van de overledene. Na de crematie bidt de dichte familie 49 dagen lang, meestal op een plek in huis, een soort huisaltaar met een afbeelding van Boeddha en His Holiness Dalai Lama. “Daar zetten we elke dag - nadat we ons gewassen hebben en voor we gegeten hebben - vers water, verse thee en kaarsjes. 's Avonds doen we alles weg. Echt weg. Het water mag niet meer hergebruikt worden.

Waar ik geboren ben, geloven we dat de overledene nog thuis verblijft tijdens die periode van 49 dagen. Daarna is hij of zij echt weg. Hoe meer je dan kan bidden, hoe beter.” Als iemand in je gezin gestorven is, kiezen we er voor om ons 49 dagen lang niet te wassen. We maken ons niet op, trekken oude en sobere kleren aan. Sommige mensen eten in deze periode geen vlees. Er komen veel mensen op bezoek.

Tot een jaar na de dood van een gezinslid dragen we geen nieuwe kleren of juwelen. In de mate van het mogelijke blijven we bidden. Na één jaar komt iedereen opnieuw samen om te eten en te bidden uit het gebedenboek voor herdenking.”

Tijden veranderen

“Hier kunnen we geen afscheid nemen zoals in Tibet of Indië. Om te beginnen zijn daar veel monniken, hier veel minder. We weten dat het veel beter zou zijn voor de hergeboorte van de overledene wanneer een monnik de begrafenis bijwoont. Monniken weten immers veel meer dan wij. We proberen iemand te vinden die kan komen, maar dat lukt niet altijd.

Een ander groot verschil is tijd. In Tibet wachten en bidden we zeven dagen vooraleer we iemand verbranden. Hier moet dat veel sneller, ook omdat iedereen terug moet gaan werken. In Tibet ga je als dichte familie in de rouwperiode van 49 dagen normaal gezien niet werken. Hier moet je verlof nemen of gaan werken en daarnaast zo weinig mogelijk doen.”

Wil je meer weten of heb je vragen?

Bel Wu ji ma op 0488 46 33 97 of mail naar sonamlhamo122@yahoo.com.

"TOEN MIJN OUDERS GESTORVEN
WAREN, STOND IK JARENLANG ELKE
OCHTEND EEN UURTJE VROEGER
OP OM TE BIDDEN, DE KAARSEN
AAN TE STEKEN EN HET WATER BIJ
BOEDDHA TE VERVERSEN. NU DOE
IK HET NOG STEEDS WANNEER
IK TIJD VIND, EN SOWIESO ELKE
WOENSDAG EN IN HET WEEKEND."

ZENBOEDDHISME

Eén van de boeddhistische scholen die zich vorige eeuw in het Westen verspreidden, is het Zenboeddhisme. Beïnvloed door het Westerse denken sluit Zen aan bij de traditie van het mediteren. De Zenboeddhist ontwikkelt intuïtief een diepgaand inzicht in het menselijk bestaan. Reïncarnatie of wedergeboorte wordt niet letterlijk opgevat maar is eerder beeldspraak. De dood van het lichaam maakt een einde aan de ‘geconditioneerde geest’ of het ‘ik’ in een beperkte visie. Zodra je loskomt van de identificatie met het lichaam, besef je dat je niet sterft bij je dood en niet geboren wordt bij je geboorte. Op het absolute niveau is er geen geboorte en geen dood.

Wanneer een Zenboeddhist sterft, zijn enkele rituelen mogelijk, op vraag en zonder verplichting. De mettameditatie (metta betekent ‘liefdevolle vriendelijkheid’) helpt om schuldgevoelens te verwerken en innerlijke rust te scheppen. Een Futatsu of Volle Maan Ceremonie is een ritueel dat het effect van negatief gedrag zuivert. De aanwezigen kunnen ook wierook (= zuiverend) en een kaars (= licht) branden en zingen indien gewenst sutra's (oude leerteksten).

Voor een boeddhistische uitvaart bestaat geen geijkte procedure. Zenboeddhisten respecteren de wensen van de overledene maar geloven niet dat bepaalde zaken ‘moeten’ gebeuren. De overledene wordt traditioneel gekleed in een kimono, het onderkleed van de monnik of non. Het lichaam wordt in Parinirvana gelegd, wat staat voor totale onthechting aan deze wereld. Het is de houding waarin Boeddha stierf: op de rechterzijde met de rechterhand onder het hoofd en de linkerhand op de linkerzijde.

Doden worden meestal gecremeerd, liefst voor de uitvaart. Het afscheid verloopt sereen, ingetogen en meditatief. Tijdens de uitvaart liggen persoonlijke attributen van de overledene op de kist of bij de urne. Nabestaanden offeren wierook en zingen de sutra's mee. Nadien neemt de familie de urne of een deel van de as mee naar huis en plaatst die met een klein naamplaatje bij het huisaltaar. Tot zeven dagen na het overlijden vindt elke dag een dienst voor de overledene plaats. Daarna houden familie en vrienden zeven weken lang elke zevende dag een ceremonie. Na die periode wordt de sterfdag gedurende een periode van 33 jaar jaarlijks ceremonieel herdacht.

Wil je meer weten over Zenmeditatie? In Brugge zijn zowel Zendojo Brugge vzw als Zen Sangha actief.

Meer informatie over Zendojo Brugge vind je op www.zenbrugge.weebly.com of via mail naar zen.brugge@hotmail.com.

Zen Sangha biedt gespecialiseerde boeddhistische begeleiding bij ziekte en uitvaart aan. Voor meer informatie en contactgegevens kan je terecht op www.zensangha.be.

HINDOEÏSME – NIRMALA PARIYAR

Het hindoeïsme is een eeuwenoude combinatie van verschillende godsdiensten, tradities en verhalen. Het geloof kent vele geschriften, waarvan de oudste de Veda's zijn. Deze geschriften groeien nog steeds. Er is dus niet één waarheid. Er is ook niet één god, al zijn alle goden ontstaan uit één goddelijkheid, Brahma. Hindoes geloven in reïncarnatie: wanneer iemand sterft, gaat de ziel over naar een ander lichaam.

Nirmala Pariyar is in Nepal geboren en volgde in 1997 haar man naar België. Ze hebben 2 kinderen die katholiek gedoopt zijn, maar van beide geloofsovertuigingen iets mee kregen. Nirmala keert jaarlijks terug naar Nepal om haar familie te bezoeken. Ze is een actief lid van de Nepalese sociaal-culturele organisatie Everest Nepali Society en bestuurslid van Disof, een vereniging die zich inzet voor mensen met een beperking in Nepal.

21

HINDOEÏSME IN BRUGGE

Brugge kent een vrij grote Nepalese gemeenschap. Deze groep is even divers als de Nepalese samenleving zelf, met verschillende etnische groepen, culturele tradities en dialecten... De culturele vereniging Everest Nepali Society probeert enkele gedeelde Nepalese tradities in ere te houden.

“Voor ons is het samen beleven van tradities heel belangrijk. We vieren belangrijke momenten graag samen. Het is niet ongewoon dat we huwelijken of de naamgeving van baby's vieren met 200 tot 300 mensen. Jaarlijks houden we ook enkele grote feesten, zoals vrouwendag of Teej festival in september, lichtfeest of Divali in oktober/november en het Nieuwjaarsfeest in april.”

LEVENSEINDE IN HET HINDOEÏSME

Het geloof in reïncarnatie hangt nauw samen met het kastensysteem in het hindoeïsme. De ziel is onsterfelijk en wordt telkens opnieuw herboren. Wie goed en volgens de regels van zijn eigen kaste leeft, komt in een beter leven terecht. Wie dat niet doet, herleeft in een lagere kaste of wordt in zijn leven gestraft met ziekte en lijden. Het uiteindelijke streven is de verlossing uit de cyclus van hergeboorte.

“In Nepal is een afscheidsceremonie heel uitgebreid en complex. Elke kaste kent eigen priesters en eigen tradities en gebruiken. Hier in België is onze gemeenschap nog vrij jong, we hebben nog maar weinig sterfgevallen meegemaakt. Het kastensysteem leeft hier veel minder. We vormen één gemeenschap. Er is een stevig netwerk van verenigingen en contacten in heel België, zodat we altijd snel op de hoogte zijn en op zoek kunnen gaan naar een priester of iemand om te helpen. Alle regels en tradities van het thuisland naleven is onmogelijk maar we doen ons best om de overledene zo goed mogelijk naar het volgend leven te begeleiden.”

“ZELFS AL GELOVEN WE IN NIEUW
LEVEN, DE DOOD BLIJFT IETS TRIEST.
HET IS EEN VERDRIETIGE PERIODE.
ALS JE IEMAND HEBT VERLOREN,
WAAROM ZOU JE DAN CHAMPAGNE
DRINKEN OF LEKKER ETEN?”

AFSCHEID NEMEN EN AFSCHEIDSRITUELEN

Bij sterven

“De familie bidt uit het hindoe-gebedenboek en probeert de stervende gerust te stellen. Sterven is Gods wil en niet iets om bang of verdrietig om te zijn. Door te bidden proberen we ook al het slechte te verdrijven.”

Na de dood

Na het overlijden is het belangrijk dat niemand het dode lichaam nog aanraakt, behalve één man. Liefst de zoon, in tweede instantie iemand uit de dichte familie en anders iemand met dezelfde familienaam, mag het dode lichaam aanraken en wassen. In aanwezigheid van de familie wordt het lichaam besprenkeld met water of met een mengsel van boter, melk, yoghurt en honing, om het te zuiveren.

Dode mannen worden in wit gekleed, vrouwen krijgen rode kledij aan. Het is de gewoonte dat iedereen die dat wil de overledene bezoekt, meestal in het funerarium. Er wordt

gebeden in stilte, met eigen woorden en recht uit het hart.

Begraven

“In Nepal verbranden we het lichaam zo snel mogelijk. Ook hier in België kiezen we voor crematie en liefst zo snel mogelijk. Zo kan de ziel gemakkelijk het lichaam verlaten. Meestal is er voor de crematie een hindoe-priester aanwezig. Als er geen priester beschikbaar is, gaat een familielid of vriend, altijd een man, voor in gebed. We bidden bij de kist en leggen er bloemen of rijst op. Voor een afscheidsdienst dragen wij meestal witte kledij. Het is belangrijk dat er veel mensen aanwezig zijn, maar dat lukt niet altijd. Als we niet op de crematie kunnen zijn, gaan we nadien op bezoek bij de familie.”

Soms wordt het dode lichaam gerepatriëerd. “Vaak geven we de as van de overledene met familie mee naar Nepal. Daar houden ze dan een meer uitgebreide afscheidsceremonie, met een priester en in aanwezigheid van de familie in het thuisland. Ook de rouwperiode wordt daar opnieuw en volledig volgens de regels beleefd. Hier in België strooien we de as meestal op zee uit.”

Rouwen

De vaste rouwperiode duurt dertien dagen. Het huis van de overledene wordt volledig geïsoleerd. De familie neemt verlof en gaat niet buiten. Ze geven alle vlees en eieren weg en gaan vasten: geen vlees, geen alcohol, geen zout. Zout staat symbool voor wat een lichaam nodig

heeft om te leven. “In de rouwperiode proberen we vooral goed te bidden. Veel meer hebben we niet nodig. We eten boter, gember en rijst. De dichte familie slaapt in deze periode op een matras op de grond. Na het sterven van een echtgenoot, draagt de weduwe dertien dagen witte kledij. Als ze dat wil, kan dat ook langer. Bij zonsopgang en zonsondergang bidden de familie en vrienden. In de periode na een overlijden komen heel veel mensen op bezoek om de nabestaanden te troosten.”

Vaak kiest dichte familie ervoor om tot een jaar na de sterfdatum te blijven vasten en sober te leven. Elk jaar organiseert de zoon van de overledene voor de familie een herdenkingsceremonie op de sterfdatum. Dan komt iedereen bijeen om de dode te herdenken, te bidden en te vasten.

Tijden veranderen

“In Nepal is de tempel een centrale plek. Mensen hebben er veel tijd om elkaar te ontmoeten. De mensen daar leven meer samen en veel meer op straat. In België verloopt het anders. We hebben hier geen tempel en veel minder tijd. We werken en zijn niet zo flexibel.”

Afscheidsceremonieën zijn in Nepal ook veel uitgebreider. Doden worden er verbrand en meegegeven met de rivier of de zee. De priesters zijn aanwezig om het hele gebeuren, van het sterven tot en met de rouwperiode, te begeleiden. Er zijn ook veel meer tradities en regels die nageleefd worden. Het is niet te vergelijken met wat we hier (kunnen) doen.

Wil je meer weten of heb je vragen?

Bel Nirmala op 0497 57 63 37 of mail naar nirmala.pariyar@skynet.be.

ISLAM – AZIZ KARIM RAJPUT EN RIA PEENE

Islam is het geloof van moslims en betekent 'overgave' aan Allah (Arabisch voor God). Moslims volgen de profeet Mohammed en het heilig boek de Koran. Hun huis van gebed is de moskee en de imam is hun voorganger. Moslims geloven in leven na de dood, in de hemel en de hel. Ze hopen dat hun ziel na het laatste oordeel naar de hemel gaat. Om dat te bereiken, proberen ze zo goed mogelijk te leven. Ze onderhouden de vijf zuilen van de islam: geloven in één God, vijf keer per dag bidden, vasten, geven aan de armen en één maal in hun leven naar Mekka gaan.

Aziz is geboren in Oeganda en heeft Pakistaanse roots. Begin jaren zeventig belandde hij als staatloze vluchteling in België. Hij ging aan de slag in een elektrisch bedrijf in Oostende en ontmoette daar Ria Peene. Ze trouwden en bouwden een leven en bedrijf op in Jabbeke. Ze hebben samen drie kinderen en richtten in Brugge de eerste moskee op.

27

ISLAM IN BRUGGE

Met financiële hulp van Nader El-Sayed, toen voetballer bij Club Brugge, en van de Brugse moslingemeenschap ontstond in 2000 de moskee aan de Diksmuidse Heerweg. Vandaag is de vereniging Cultureel Islamitisch Centrum, waarvan Aziz voorzitter is, op zoek naar een grotere locatie. Met momenteel zo'n 2000 leden groeit de moslingemeenschap snel. Brugge heeft geen eigen imam. Voor het vrijdaggebed en voor grotere zaken of problemen, doet de gemeenschap beroep op de imam van Kortrijk. Voor de dagelijkse werking, en bijvoorbeeld ook bij een sterfgeval, is Aziz de lokale contactpersoon. Hij wordt ondersteund door bestuurders van diverse nationaliteiten.

De Brugse moskee is dus niet aan één nationaliteit verbonden. Iedereen is welkom, van welke afkomst ook. Deze diverse gemeenschap grijpt terug naar de islam in zijn essentie. De leer

Foto: Op een graf wordt geen deksteen gebruikt, hoogstens een omranding die aangeeft waar de overledene ligt. Een eenvoudige grafzerk kan wel, verder niets. Iedereen is immers gelijk in de grond, arm of rijk.

van de Soenna, hoe de profeet Mohammed het deed, vormt de leidraad.

LEVENSEINDE IN ISLAM

“Voor ons is het lichaam iets wat je tijdelijk gebruikt. Het is niet van jou, maar van de schepper. Na het overlijden geven we het lichaam liefst zo snel mogelijk terug aan de aarde. Uit respect voor wat met het lichaam gebeurt en om de engelen niet te laten wachten op het vertrek van de ziel van de overledene. Dit gaat voor op alles, ook op familieleden die van ver komen. Er wordt niet gewacht.”

In België geldt de wettelijke termijn van 24u, in andere landen worden mensen soms al na een paar uur begraven.

AFSCHEID NEMEN EN AFSCHIEDSRITUELEN

Bij sterven

“Iemand die stervende is, omringen we met familie en het woord van God, de Koran. Niemand wordt van het sterfbed geweerd, ook niet bij familieruzies. Op dat moment geldt de wet van God boven de persoonlijke wil.

We verzorgen het lichaam,, kappen het haar, verwijderen okselhaar en schaamhaar en knippen de nagels. Dit alles moet gebeuren voor het sterven, nadien kan dat niet meer.”

Na de dood

“Na de dood kunnen mannen, mannen bezoeken en vrouwen, vrouwen. Nadat het lichaam met zeep is schoongemaakt, volgt de rituele wassing (ghusl) door drie of vier personen, liefst familieleden. Net zoals bij het dagelijks gebed, wassen we eerst de rechterkant en dan de linkerkant. Na drie keer wassen wordt het lichaam volledig gedroogd. Vervolgens wikkelen we het losjes in een doek van eenvoudig wit katoen en besprenkeld we het met parfum.”

Begraven

“We leggen het lichaam met het hoofd naar rechts in de kist. In het thuisland worden lichamen in een lijkwade begraven. Ook in Vlaanderen kan dat. Mocht dat om een of andere reden niet kunnen, kiezen we kisten van het snelst verteerbare hout om het lichaam terug aan de aarde te geven en zo de levenscirkel rond te maken.

Hierna zeggen we het dodengebed (Djazanah). Het gebed is kort, iedereen kan meebidden. Dat gebeurt ter plaatse, in de moskee of op de begraafplaats. En liefst met zoveel mogelijk mensen erbij. Anders dan vroeger - toen alles binnen de moslimgemeenschap bleef - zijn ook niet-moslims, vrienden en kennissen van de overledene welkom. Daarom zeggen we het gebed vandaag vaker op de begraafplaats. Ook vrouwen waren vroeger niet, maar vandaag meer en meer aanwezig. De belangrijkste regel is dat een begrafenis ingetogen en beheerst verloopt, zonder grote emoties of geweeklaag. Het is God die de overledene terugroept en dat moeten wij aanvaarden.

Bij het begraven plaatsen we de kist zo dat het lichaam richting Mekka kijkt. Elke aanwezige gooit wat aarde op de kist.”

Repatriëren

De overledene terugbrengen naar het thuisland gebeurt steeds minder. Volgens de islam is je thuis waar je woont en daar word je begraven. Vroeger vreesde men alleen achter te blijven in een vreemd land en niet te worden herdacht. Voor de tweede en derde generatie ligt dat al helemaal anders.

Rouwen

De islam voorziet drie dagen tijd om te rouwen. Daarna gaat het leven verder. In die periode steunt de moslimgemeenschap de familie: ze zorgen voor eten en regelen de dagelijkse taken, maar bellen ook

geregeld op en bezoeken de familie. Zo kunnen de nabestaanden echt tijd nemen voor verdriet en afscheid.

Tijden veranderen

De Brugse moslimgemeenschap telt vandaag wel twintig verschillende nationaliteiten. Ze grijpt zoveel mogelijk terug naar de essentie van het geloof. “Gebruiken en tradities die land- en regiogebonden zijn, weren we bewust om zo beter te kunnen samenleven hier in België. Ook het levenseinde en afscheid proberen we zo puur mogelijk te beleven.

We passen ons aan de Belgische wetgeving aan. Daar hebben familieleden het soms moeilijk mee. We kunnen niet altijd het dodengebed in de moskee bidden, voor we naar de begraafplaats gaan. Ook de omgang met andere tradities roept soms conflict op, bijvoorbeeld de aandenkens op een begraafplaats. In deze situaties is de tussenkomst van een imam heel belangrijk. Die missen we in Brugge wel. Het is niet eenvoudig om een Nederlandstalige imam te vinden die in België is opgegroeid en zijn kennis en ervaring kan inzetten om de diverse moslimgemeenschap te begeleiden in het samen geloven en samenleven.”

Wil je meer weten of heb je vragen?

*Bel Aziz op 050 81 30 95 of 0479 29 79 47.
Of mail naar aziz.rajput@telenet.be of
ria.peene@gmail.com.*

"HET IS HEEL EENVOUDIG. STERVEN
IS DEEL VAN HET LEVEN, DAT MOET
JE AANVAARDEN."

JEHOVAH'S GETUIGEN – BJÖRN LAMELYN

Jehovah's Getuigen zijn christenen met diverse achtergronden die in God geloven. Ze noemen hem Jehovah, de naam die in de Bijbel staat geschreven. Ze proberen hun leven te leiden zoals Jezus dat heeft voorgedaan en passen de Bijbel toe in hun dagelijks leven. Jehovah's Getuigen geloven dat iemand die sterft, ophoudt te bestaan. Wanneer God de tijd rijp acht, is hij in staat mensen weer tot leven te wekken.

Op zijn achttiende zocht Björn Lamelyn op internet naar een geloofsovertuiging die hem kon helpen om het leven te begrijpen. Zijn katholieke opvoeding kon hem niet bieden wat hij nodig had. Uiteindelijk kwam hij uit bij Jehovah's Getuigen en voelde dat het klopte. Björn woont met zijn vrouw en twee kinderen in Beernem.

33

JEHOVAH'S GETUIGEN IN BRUGGE

Jehovah's Getuigen tellen in Brugge een kleine 700 leden. Ze komen enkele keren per week samen in verschillende gemeentes (in Assebroek en Zedelgem). Op die gratis bijeenkomsten in de Koninkrijkszaal (hun plaats van aanbidding) is iedereen welkom. De aanwezigen zoeken samen in Bijbelteksten naar antwoorden op grote en kleine levensvragen, ze houden er lezingen en mensen leren God beter kennen. Plaatselijk zijn er Nederlands-, Spaans-, Frans-, Roemeens- en Engelstalige groepen actief. Er zijn geen voorgangers, maar binnen de organisatie vormen ouderlingen (mannen van verschillende leeftijden) - naar het voorbeeld van de Bijbel - het aanspreekpunt. Zij zijn verantwoordelijk voor het welzijn van de gemeenschap.

LEVENSEINDE BIJ JEHOVAH'S GETUIGEN

“Niemand wil sterven en liefst blijven we allemaal gezond en wel leven. Maar dat is niet de realiteit. Sterven is ophouden te bestaan, zo zegt de Bijbel. De dood is als een periode van rust, een soort slaap. En net zoals wij geloven dat God ons heeft gemaakt, geloven wij ook dat hij ons opnieuw tot leven kan wekken zodra hij de tijd rijp acht. Wij geloven dat hier op aarde een opstanding van de doden zal plaatsvinden en dat zij dan voor eeuwig van een paradijselijk leven zullen genieten.

Een leven zoals God het ook had voorzien toen hij de mens schiep.”

AFSCHEID NEMEN EN AFSCHEIDSRITUELEN

Bij sterven

“Wanneer iemand op sterven ligt, proberen wij hem of haar én de familie zo goed mogelijk bij te staan. Troost en steun staan voorop. De vorm daarvan verschilt, er bestaat geen vast ritueel. Dat kan gaan van bezoeken en praktische hulp tot het lezen van hoopgevendende Bijbelteksten.

We vinden het niet nodig om op het eind

"IK VERGELIJK HET SOMS
MET BAKKEN. ALS JE DE
INGREDIËNTEN KENT EN
WEET HOE HET MOET, KAN JE
DEZELFDE CAKE OPNIEUW
MAKEN. BIJ DE MENS IS DAT
OOK ZO. ALS GOD MIJ ÉÉN
KEER GEMAAKT HEEFT, BEN
IK ERVAN OVERTUIGD DAT HIJ
DAT OPNIEUW KAN."

een laatste wens te vervullen. Ook waken bij mensen die sterven doen we niet. We doen vooral wat op dat moment kan helpen om rust en troost te vinden."

Na de dood

Na de dood zijn er geen vaste gebruiken of tradities. Er is geen Bijbels precedent dat voorschrijft wat er moet gebeuren. De familie kiest de kist en de kledij, waar het lichaam wordt opgebaard en of het begraven of gecremeerd wordt. Soms zijn de wensen van de overledene hierrond bekend, soms niet.

Begraven

Bij een uitvaart van een Jehovah's Getuige staat een Bijbelse Toespraak centraal om de familie en vrienden te troosten. De familie kiest wie de Toespraak geeft. Dat kan een ouderling zijn, maar dat hoeft niet. Vaak kiezen mensen een vriend of goede kennis van de overledene. Die herdenkt de overledene, vertelt wie hij was en welke Bijbelse principes voor hem of haar belangrijk waren. Deze woorden worden aangevuld met teksten uit de Bijbel: teksten over de hoop die de Opstanding biedt, troostende teksten en teksten die vertellen hoe je troost kan bieden. De Toespraak bij een uitvaart duurt niet

langer dan een half uur. Er is ook muziek. De familie kiest gezangen gebaseerd op Bijbelse passages uit het liederenboek van Jehovah's Getuigen. Via geprojecteerde teksten kunnen de aanwezigen meevolgen en meezingen. Ook foto's van de overledene worden soms geprojecteerd.

De Toespraak kan in de Koninkrijkszaal plaatsvinden, thuis, in het crematorium of aan het graf. Dat kiest de familie zelf. Het is een openbaar gebeuren, iedereen mag komen. Er zijn al snel zo'n 100 tot 150 mensen aanwezig. Soms vindt nog een laatste afscheid in intieme kring plaats, los van de Toespraak. Vaak zorgt de begrafenisondernemer voor de uitnodigingen, het binnenleiden van de kist, het verdelen van de herdenkingskaartjes. Op het drukwerk zal je nooit symbolen zien staan, wel een citaat uit de Bijbel. Ook de grafstenen dragen geen kruis. Meestal lees je de naam van de overledene en soms een bijbeltekst. Op de begrafenis volgt vaak een koffietafel, in beperkte kring of breder, opnieuw naar keuze van de familie.

Rouwen

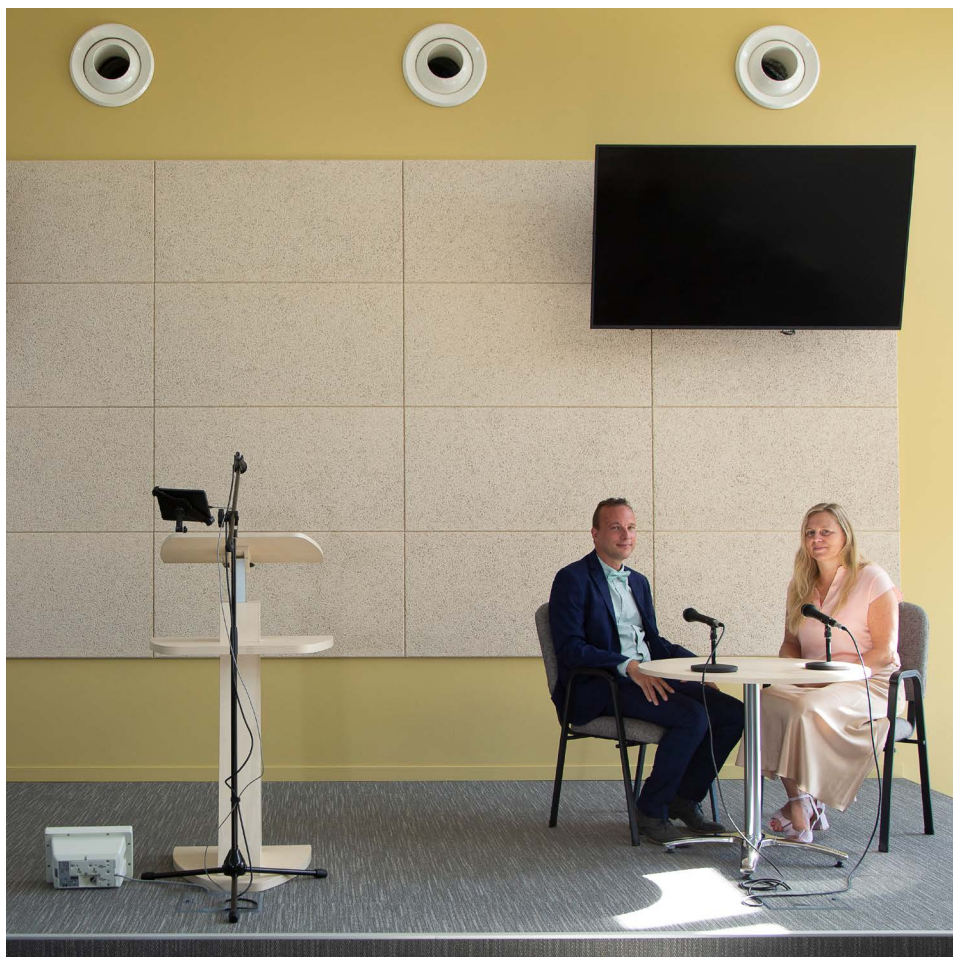
"Jehovah's Getuigen helpen elkaar ook na de begrafenis met hun verdriet en rouw. Dat gebeurt informeel en persoonlijk. Er zijn geen vaste herdenkingsmomenten en het is niet de gewoonte het graf op vaste tijden te bezoeken, tenzij echtgenoten of familie daar persoonlijk nood aan hebben. Doordat we geloven in een mogelijke opstanding en weten dat nabestaanden troost vinden in de Bijbel en bij de

gemeenschap, vinden we rust. Daarom is het steunen van nabestaanden in hun verdriet heel belangrijk."

Tijden veranderen

"Aangezien de tekst van de Bijbel vastligt en we geen voorgeschreven ceremonies of tradities kennen, verandert er maar weinig aan ons geloof doorheen tijd en ruimte. Meer zelfs, als gemeenschap zijn we universeel gelijk. Jehovah's Getuigen van over de hele wereld zijn familie, onze broeders en zusters. Een uitvaart of Toespraak in het buitenland verloopt zoals hier."

"Af en toe botst wat de Bijbel zegt met wetten of regels in de samenleving. De Bijbel moedigt ons aan om respect te hebben voor autoriteiten, maar ook om Gods geboden te gehoorzamen. Het gebeurt niet zo vaak dat een wet tegen een Bijbels gebod ingaat. Maar toen de verplichte legerdienst nog bestond bijvoorbeeld, hebben wij die geweigerd op grond van ons geloof. Dan dragen we de gevolgen. Bij afscheid en dood zijn weinig of geen tegenstrijdigheden. Voor andere zaken moeten we soms wel naar oplossingen zoeken. Zo aanvaarden Getuigen geen bloedtransfusie omdat de Bijbel stelt dat we geen bloed tot ons mogen nemen. Daarom werken we samen met ziekenhuizen die ook bloedvrij opereren en daar speciale teams voor hebben. We geven er presentaties en artsen staan ons bij voor medisch advies. Als Jehovah's Getuige ben ik zelf een aanspreekpunt voor ziekenhuizen in West-Vlaanderen."

Wil je meer weten of heb je vragen?

*Bel Björn op 0477 47 31 93 of mail naar
bjorn.lamelyn@telenet.be.*

en de weg de waarheid en het leven
van antiochie-heilige gregorios de theoloog; heilige johannes chrysostomos; heilige basilios de grote; heilige gregorios di...

ORTHODOXE KERK – BERNARD PECKSTADT

De Orthodoxie baseert zich op de zeven oecumenische concilies. Deze concilies tekenden in de eerste duizend jaar na Christus de krijtlijnen voor het geloof (credo) en de vorm van de kerk. Oorspronkelijk waren de Katholieke en Orthodoxe Kerk één, tot de splitsing in 1054. Anders dan de Katholieke volgt de Orthodoxe Kerk tot op vandaag de authentieke traditie. De verrijzenis van Christus vormt de kern van hun geloof: orthodoxen zijn overtuigd van de opstanding van het lichaam na de dood.

Het verhaal van aartspriester Bernard Peckstadt begint bij dat van zijn vader, Ignace Peckstadt. Die was van jongs af geprikkeld door het orthodoxe geloof. Met zijn vier kinderen reisde hij vaak naar Griekenland, Roemenië, Bulgarije, Servië... In 1972 bracht hij de Orthodoxie als eerste naar Vlaanderen, meer bepaald naar Gent. Sindsdien werken ook zijn echtgenote en kinderen er mee aan de groei van de Orthodoxe Kerk. Bernard richtte met zijn broer Yves, toen diaken, vandaag Metropoliet, de Orthodoxe Kerk in Brugge en later in Oostende op. Hij was eerst lector, diaken en vervolgens priester. Bernard werkt ook deeltijds als verpleegkundige.

ORTHODOXE KERK IN BRUGGE

Zo'n 600 mensen telt de orthodoxe gemeenschap in Brugge. Ze komen uit de ruime regio en hebben diverse nationaliteiten. Immigratie zorgt voor een grote groei van de kerk de laatste decennia.

“Door onze vele reizen en contacten als kind, kregen we een open blik op het geloof mee. Onze kerk staat dan ook open voor mensen van allerlei achtergronden. Dat is vrij uniek binnen de Orthodoxie. De erediensten worden voor 80% in het Nederlands gehouden, de andere 20% verloopt in het Slavisch, Roemeens, Grieks,... Zelden of nooit ontstaan

hierdoor spanningen. In het geloof en het gebed vinden we juist verbondenheid, er is geen plaats voor politiek.”

LEVENSEINDE IN DE ORTHODOXE KERK

Het mysterie van de verrijzenis vormt de kern van het geloof in Jezus Christus. Voor de Orthodoxe Kerk betekent dat met zekerheid dat de dood niet het einde is. De dood hoort onvermijdelijk bij het leven, maar na de dood volgt de opstanding. De overledene blijft eeuwig leven bij God in de hemel.

AFSCHEID NEMEN EN AFSCHIEDSRITUELEN

Bij sterven

Wanneer iemand weet dat hij of zij gaat sterven, begint de stervensbegeleiding. Vader Bernard biedt een luisterend oor, gaat in gesprek en staat mensen vooral bij met gebed. Als de stervende dat belangrijk vindt, neemt hij de biecht af.. Normaal gezien gebeurt dat in de kerk aan de lezenaar. Is dat niet meer mogelijk, dan vindt de biecht plaats aan het sterfbed. Er zijn specifieke gebeden die horen bij de biecht voor stervenden.

“Ook het sacrament van de ziekenzalving is een ritueel bij het sterven. En niet enkel bij het sterven: we gebruiken de zalving ook voor heling en genezing, bij mensen met (psychische en fysieke) problemen bijvoorbeeld. De communie is het laatste sacrament dat bij sterven wordt toegediend, meestal aansluitend op de ziekenzalving. Als de stervende dat wil, mag de familie of het ziekenhuispersoneel mij altijd contacteren. Ik kom dan langs. Voor veel mensen is de aanwezigheid van een orthodoxe priester, en het krijgen van

de laatste sacramenten, echt belangrijk in die laatste momenten van het leven.”

Na de dood

“Onmiddellijk na het sterven of voor de kist wordt gesloten, bidden we samen met de dichte familie het Trisagion. De hymne van het Trisagion is die van de aartsengelen ter ere van de Heilige Drie-eenheid. Zo leiden we de overledene, samen met de engelen, binnen in het Koninkrijk Gods.

Daarna wassen we het dode lichaam met olie en wijn en wikkelen we het in een wit doek. Dit ritueel hoort meer bij de traditionele orthodoxe landen, waar mensen vaak thuis sterven en opgebaard worden. Hier in Vlaanderen gebeurt het enkel bij de priesters. De begrafenisondernemer verzorgt meestal het lichaam van leken.

We plaatsen meestal een icoontje bij de overledene in de kist. Het gebeurt dat mensen iets extra vragen en dan doen we dat. Bij de Russische traditie hoort bijvoorbeeld een papieren kroontje.”

Begraven

“Volgens de traditie van de Orthodoxe Kerk houden we de Dienst van overledenen enkel in de kerk. Daarom is het van groot belang dat de familie of begrafenisondernemer snel met ons contact opneemt, zodat we de nodige regelingen kunnen treffen.”

Een uitvaart is voor orthodoxen geen afscheid, maar wel een overgang naar het eeuwige leven. Het is een mooi gebeuren. De kist wordt binnengebracht met de voeten naar het Heiligdom dat naar het Oosten is georiënteerd (waar ook het altaar staat en waar enkel de priester, diaken en acolieten mogen komen).

Heel af en toe kiezen mensen voor een open kist. Op de kist liggen een icoon van de verrijzenis en bloemen. De dienst wordt bijna volledig (a capella) gezongen door het koor. Alle onderdelen liggen vast en zijn voor elke begrafenis dezelfde. Tijdens de homilie vertelt de priester over leven en dood en over de overledene, wat hem of haar typeerde en betekenis gaf. Aan het eind van de dienst geven alle aanwezigen een afscheidskus op het icoon en eventueel ook op de kist.

“Op dat moment geef ik elke gelovige een bloempje mee – een teken van medeleven en hoopvol geloof - met het gebed ‘voor de eeuwige rust voor de ontslapen dienaar (dienares)...’”

Iedereen volgt de kist naar de begraafplaats voor een tweede ceremonie. Vader Bernard bidt opnieuw het Trisagion en de kist wordt in het graf neergelaten. Er wordt olie, wijn en wierook over de

kist gegoten. “Soms, wanneer de familie daarvoor heeft gezorgd, strooien we ook koliva op de kist. Dat is een graanschotel die symbool staat voor eeuwig leven: graan sterft af om nieuw leven te geven. Tot slot gooit iedereen een handvol aarde op de kist. Het graf wordt gesloten met een grafsteen en deksteen. Meestal staat er een kruis op.”

De Orthodoxe Kerk staat crematie niet toe. “We geloven immers dat het lichaam uit de dood opstaat, zoals Christus is verrezen.”

Rouwen

Voor de Orthodoxe Kerk is het herdenken van de doden na de begrafenis heel belangrijk. Familie en vrienden onderhouden de begraafplaats met zorg en houden verschillende herdenkingsdiensten. Deze vinden plaats in de kerk of aan het graf zelf als de familie dat vraagt. De eerste dienst is na drie

"HET IS PERFECT MOGELIJK
OM IN EEN ANDER LAND,
PAKWEG ROEMENIË OF
BULGARIJE, DE LITURGIE
TE VOLGEN. ER WORDT EEN
ANDERE TAAL GESPROKEN,
MAAR VOOR DE REST IS ALLES
IDENTIEK."

dagen, dan na negen dagen en vervolgens veertig dagen na het overlijden. Ook na drie, zes, negen en twaalf maanden herdenkt men de overledene. Daarnaast herdenkt de gemeenschap op vier zaterdagen per jaar alle overledenen.

"Het is de bedoeling dat leden van de familie dit nauw opvolgen. In de mate van het mogelijke doen we dat zelf ook. Het is de verantwoordelijkheid en plicht van nabestaanden om de doden levend te houden. Een mens is pas echt dood als hij niet meer herdacht wordt."

Tijden veranderen

In de Orthodoxe Kerk komen veel verschillende nationaliteiten samen en dat is eigen aan de tijd waarin we vandaag het geloof beleven. In hun thuisland hebben mensen andere gewoontes en dat maakt dat kleinere rituelen hier soms een beetje verschillen. Maar de grote lijnen en opvattingen zijn voor iedereen dezelfde.

"Zo merken we wel dat het niet meer zo evident is om het laatste luik van de uitvaart op de begraafplaats zelf te houden. Daar moeten we vandaag extra op aandringen. Meestal lukt het wel en soms moeten we wat meer afstand houden of even weggaan terwijl de kist neergelaten wordt. Dan doen we dat, met respect voor de regels en de veiligheid."

Wil je meer weten of heb je vragen?

*Bel Aartspriester Bernard Peckstadt op
0476 49 95 77 of mail naar
orthodoxie.brugge@skynet.be*

ROOMS-KATHOLIEKE KERK – LIEVEN SOETAERT EN LODE VANDEPUTTE

De Rooms-Katholieke Kerk behoort tot het christendom. Het leven van Jezus Christus, de Bijbel als heilig geloofsboek en de dynamische geloofstraditie in de Kerk, zijn gids en wegwijzer voor wie gelooft. Katholieken geloven in leven na de dood, zoals ook Jezus Christus uit de dood is verzezen.

Lieven Soetaert is voltijds pastoor en deken van Brugge. Voordat hij in Brugge terecht kwam, gaf hij les en was hij parochiepastoor. Lode Vandeputte werd in 2010 tot priester gewijd en is actief in de Sint-Michielsbeweging. Beiden zijn samen met het parochieteam verantwoordelijk voor de Sint-Donatiansparochie van Brugge.

45

ROOMS-KATHOLIEKE KERK IN BRUGGE

Brugge kende vroeger meerdere parochies en iedere parochie had een eigen pastoor. Vandaag zijn alle parochies en kerken samengevoegd in een pastorale eenheid of een nieuwe parochie. Brugge heeft nu in totaal zes nieuwe parochies.

De Sint-Michielsbeweging van priester Lode is een nieuwe beweging binnen de Katholieke Kerk die focust op jongeren en jonge gezinnen om samen te groeien in geloof. “In praktijk betekent het dat we ons geloof verdiepen in vriendschap en ons inzetten voor mensen in armoede. In Brugge houden we een sociale winkel open, verdelen voedseloverschotten, helpen nieuwkomers en jonge mensen bij huisvesting, zoektocht naar werk...”

LEVEN NA DE DOOD IN DE ROOMS-KATHOLIEKE KERK

Het geloof in het leven na de dood is essentieel voor de Katholieke Kerk. “Hoe dit leven er zal uitzien, kunnen we nu niet bevatten. Jezus Christus biedt ons in zijn woorden en daden voldoende garantie om te geloven in het leven na de dood. Zoals iemand het zegt: ‘Eenmaal sterven we allen, maar we geloven dat we opgevangen worden!’

Er is ook continuïteit tussen het hiernu- en het hiernámaals. Het gaat steeds over God die één en al liefde is. Die liefde komt met het wonder van het leven in al zijn schoonheid en uitdagingen. Als je dat beseft, werkt dit als een spiegel. Tegenover zoveel liefde, voel je je klein en nietig, maar tegelijk word je er helemaal van doordrongen en vervuld. Zo’n liefde verdient je niet, maar ontvang je nu al mateloos.”

AFSCHEID NEMEN EN AFSCHEIDSRITUELEN

Bij sterven

De Rooms-Katholieke Kerk kent geen vaste rituelen verbonden aan het sterfbed. Mensen associëren een ziekenzalving vaak met het levenseinde, maar dat sacrament gaat eigenlijk over God die mensen nabij is bij ziekte en ouderdom. Ook wanneer mensen getekend zijn door ziekte of lijden, wordt het leven gevierd. Dan is de zalving een helend teken van verbondenheid. “Ik denk bijvoorbeeld aan een jongere die ernstig ziek was en aan wie we samen met zijn vrienden de ziekenzalving hebben toegediend.” (Lode) Ziekenzalving aan een sterfbed komt ook voor en blijft zinvol als familie of vrienden de zieke omringen.

Na de dood

Wanneer iemand gestorven is, gaat de priester, diaken of gebedsvorganger langs bij de familie. Sommige parochies werken met een uitvaarttelefoon, bemand door vrijwilligers. Zo kan de uitvaartverzorger contact opnemen. De voorganger houdt een rouwgesprek en gaat in op geloofsvragen. Samen met de nabestaanden staat hij stil bij de pijn en de rouw die de mensen treffen, maar ook bij gevoelens van dankbaarheid.

Begraven

Een kerkelijke uitvaart vindt altijd plaats in een katholieke kerk. Het is belangrijk dat de levenslijn van de overledene en de lijn van Jezus’ boodschap samenkomen. Het leven na de dood is de kern van elke afscheidsviering. Ieder onderdeel heeft een eigen plaats tijdens de uitvaartdienst: het zegenen van de kist of de urne bij het binnenkomen, de begroeting, het aansteken van de kaarsen aan de paaskaars, een lezing uit Jezus’ evangelie, de gelovige duiding van wie voorgaat, de offerande

of begroeting van het naamkruisje, de afscheidsgebeden met besprenkeling van wijwater en wierook... Dit zijn zoveel tekenen die mensen steun en hoop geven.

Familie en nabestaanden kiezen zelf tussen eucharistie of woorddienst. Er is ruimte voor persoonlijke inbreng van muziek of tekst. "Alles ligt gevoelig op zo'n moment. Met elke familie bespreken we de liturgie van de uitvaart. Soms is het zoeken naar evenwicht. Maar je voelt vooral sterk aan dat mensen troost en sterkte vinden in dit ritueel."

Rouwen

Specifieke individuele rouwrituelen verbonden aan het katholiek geloof zijn er niet. Denken aan mensen die overleden zijn, betekent wel dat je hen gaat herdenken. In de loop van het jaar biedt de kerkgemeenschap een misviering aan om de overledenen uit de voorbije periode te herdenken. Jaarlijks is er op 2 november of Allerzielen een viering van alle overledenen van het voorbije jaar. Als aandenken aan de overledene ontvangt elke familie een houten naamkruisje, een gedachteniskaarsje of -kaartje... Kleine hoopvolle tekenen dat mensen niet vergeten worden en waar Gods naam voelbaar wordt: 'Ik zal er zijn voor jou!' Velen houden ervan om ook in die novemberdagen de begraafplaats te bezoeken.

Tijden veranderen

'Kerk-zijn' is vandaag veel meer dan louter kerkbezoek. Dankzij bijvoorbeeld Open Kerken in Brugge kunnen diverse mensen op eigen tempo en eigen manier de kerk te bezoeken. In aanloop naar Kerst nodigen initiatieven als Nightfever mensen uit om een lichtje aan te steken: een moment van gebed tijdens het drukke shoppen in de Brugse binnenstad. "De kerkgemeenschap zet mensen aan om ook in hun leven die liefde van God voelbaar te maken. Zo zijn er tal van initiatieven waar mensen anderen nabij zijn, bijvoorbeeld senioren, mensen in armoede, mensen met een migratie-achtergrond... Een pastoor omschrijft het met een prachtig beeld: 'Kerk-zijn' is iets van elke dag 'waar mensen samen willen 'herderen' en gemeenschap vormen, ieder met z'n eigen inbreng.'"

Een overlijden is één van de belangrijke momenten waarop mensen kunnen kiezen voor de kerk. Het geloof helpt om zin en betekenis te geven aan het verlies, net als in zoveel andere levensmomenten.

Wil je meer weten of heb je vragen?

*Bel het centraal secretariaat op 050 33 68 41
of mail naar secretariaat@kerkinbrugge.be.*

"JE MOET VERDRIET NIET
CULTIVEREN, MAAR HET
VERDRIET MAG ER WEL ECHT
ZIJN. IN ROUWVERWERKING IS
DAT BELANGRIJK, DAT MENSEN
VERDRIET MÓGEN HEBBEN. HET IS
EEN OVERGANG NAAR IETS WAT
GOED IS, OOK AL BLIJFT ER GEMIS."

VERENIGDE PROTESTANTSE KERK – JANNICA DE PRENTER

Het Protestantisme is een Christelijke stroming die zich in de zestiende eeuw afscheurde van de Rooms-Katholieke Kerk. Protestanten wilden terug naar de Bijbelse bronnen van het geloof, weg van voorgeschreven tradities en regels. De pijlers van het geloof zijn de drie Sola's: alleen het geloof, alleen de genade, alleen de Schrift. Er zijn slechts twee sacramenten: de Doop en het Heilig Avondmaal. De Verenigde Protestantse Kerk is één van de deelstromingen van het Protestantisme, ontstaan uit fusies van verschillende protestantse kerkverbanden. Voor protestanten betekent sterven thuiskomen bij God.

Jannica de Prenter groeide op in Zeeuws-Vlaanderen met een katholieke vader en een protestantse moeder. Zin voor dialoog en het bevragen van tradities is deel van haar natuur. Als verzorgende kwam ze in contact met palliatieve zorg en stervensbegeleiding, wat haar ertoe bracht katholieke theologie te studeren. Als vrouw botste ze in het katholicisme op beperkingen in haar roeping, waardoor ze na een lange zoektocht bij het protestantisme terecht kwam. In Brugge is ze predikant en ziekenhuisaalmoezenier.

PROTESTANTSE KERK IN BRUGGE

Het Brugse protestantisme heeft oude wortels. De Verenigde Protestantse Kerk, officieel Verenigde Protestantse Kerk in België (VPKB) in Brugge, viert er in 2020 500 jaar protestantisme. Vandaag kent de gemeente een 100-tal leden. De VPKB in Brugge houdt haar erediensten in 't Keerske, de historische kapel aan de Keersstraat die ze deelt met de Anglicaanse Kerk. Naast de vaste leden van de gemeenschap nemen er geregeld ook bezoekers deel aan de eredienst. In Brugge zijn verschillende andere kerken uit de protestantse familie actief. Op p. lees je hierover meer.

LEVENSEINDE IN DE VERENIGDE PROTESTANTSE KERK

Iedereen leeft anders en sterft anders. Er zijn veel individuele verschillen, maar in essentie gaat het om thuiskomen bij God. In zijn liefde en genade laat God jou niet los. Protestanten geloven in de opstanding en het eeuwige leven. In het verleden betekende dit ook de opstanding van het lichaam. Daardoor was er ook een sterke voorkeur voor een begrafenisdienst. Maar vandaag komen ook crematies steeds vaker voor. “Ik verwijs graag naar 2 Kor 4:7. Paulus ziet het menselijk lichaam als een ‘aarden pot’. Ons lichaam is een omhulsel dat afbrokkelt bij de dood en terugkeert tot de aarde. Maar in leven en sterven is de mens verbonden met Christus. We mogen leven in de hoop dat we met Hem opgewekt worden (2 Kor 4:12-14). Hoe die opwekking eruit zal zien blijft voor de mens nog verborgen.”

Protestanten kiezen voor eenvoud en soberheid, wat niet betekent dat er geen rituelen zijn. Die zijn er wel, maar ze zijn niet vast of voorgeschreven. De predikant kiest voor een persoonlijke invulling, liefst spontaan en recht uit het hart, gebaseerd op de gelegenheid en de mensen die betrokken zijn.

AFSCHIED NEMEN EN AFSCHEIDSRITUELEN

Bij sterven

Vanaf het moment dat Jannica weet dat iemand stervende is, biedt ze stervensbegeleiding aan. “Ik ga verschillende keren langs en we praten over het leven dat steeds kwetsbaarder wordt. En over het verdriet dat de aftakeling van het lichaam met zich meebrengt. In de Bijbel staan mooie

teksten waar je in deze levensfase veel mee kan. Psalmen of het boek Prediker bijvoorbeeld. Stervensbegeleiding betekent voor mij ‘meegaan tot het einde’”.

Daarnaast zoekt Jannica samen met de stervende en/of familieleden naar passende rituelen. Samen kerkelijke liederen zingen met een bijzondere persoonlijke betekenis, een geliefde Bijbeltekst lezen en samen bidden bijvoorbeeld. Of een laatste zegening met handoplegging, voor het vertrouwen dat God je zal bijstaan. Ook het Heilig Avondmaal beleven kan bijzonder helend zijn in deze fase. Anders dan de eucharistie in de katholieke kerk is dit voor protestanten vooral een gedachtenis- en verzoeningsmaal. Voor protestanten is de aanwezigheid van Christus geen letterlijke gedaanteverandering van lichaam en bloed naar brood en wijn. Het is eerder een symbolische realiteit. Een ziekenzalving behoort niet tot de protestantse traditie, maar indien gewenst, doet Jannica het wel.

Na de dood

Waar en hoe het lichaam wordt opgebaard, kiezen de nabestaanden zelf. Het gebeurt zelden thuis. Vlak na het overlijden gaat Jannica bij de familie langs. “Ik bereid enkele Bijbelteksten voor op basis van mijn relatie met de overledene en ga uitgebreid met de familie in gesprek. Over de laatste dagen en het afscheid, over hun verdriet, over hoe zij zelf de uitvaart zien en willen beleven, wat bij hen past.”

Begraven

Wie gelovig is, kiest meestal voor een uitvaart in de kerk. Elke uitvaart kent vaste onderdelen, eigen aan de protestantse eredienst. De dienst begint met het plechtig binnendragen van de kist onder orgelspel. Het is belangrijk dat het

"IK VIND WERKEN MÉT MENSEN
HEEL BELANGRIJK. HET IS VOOR MIJ
BELANGRIJKE DAT MENSEN EEN
GOED AFSCHIED KRIJGEN, DAN EEN
UITVAART VOLGENS MIJN EIGEN
OPVATTINGEN."

hoofd van de overledene naar het kruis gericht is. Buigen of bewieroken van de kist komt in de protestantse traditie niet voor. Daarna volgen votum en groet, vaste formuleringen aan het begin van een dienst. Er zijn ook gebeden en voorbeden, Bijbellezingen en een zegening. En er is ruimte voor persoonlijke teksten of poëzie. De belangrijkste onderdelen van de dienst zijn de samenzang en de verkondiging of preek. Hierin klinkt het levensverhaal van de overledene in dialoog met zijn of haar favoriete Bijbelteksten of -psalmen. De muziek kiest de familie, al ziet Jannica er op toe dat het stijlvol en binnen de traditie blijft. Het samen zingen, dat met overgave gebeurt, is een moment van sterke verbondenheid. Voor mensen die niet vertrouwd zijn met het protestantisme, is die samenzang vaak indrukwekkend.

Op vraag gaat de predikant mee naar de begraafplaats voor een laatste lezing, ritueel of gebed. Dat gebeurt niet vaak. Een protestants graf is, net als de levensbeschouwing zelf, sober en eenvoudig. Als er een kruis te zien is, wordt het lichaam van Christus er nooit op afgebeeld. Wel staat er vaak een Bijbeltekst op een graf.

Rouwen

Na de uitvaart volgt meestal een maaltijd of koffietafel. Soms nodigt de familie de predikant mee uit om voor de maaltijd te bidden. Verder kent het protestantisme weinig rouwrituelen. Persoonlijk hecht Jannica veel belang aan rouwbegeleiding. Opbellen en vragen hoe het gaat, langsgaan, praten en herinneringen delen. "Rouwen is hard werken om verdriet te plaatsen. Als voorganger vind ik het belangrijk om dat ruimte te geven. Ik

laat me graag inspireren door mensen als Manu Keirse en Marinus van den Berg. Het gemis gaat nooit helemaal over. Het gaat niet om rouw-verwerking, het gaat om leren leven met verlies.”

Jaarlijks vindt een vaste herdenkingsdienst plaats: de Herdenking van de namen, op Voleindingszondag, de laatste zondag van het kerkelijk jaar. Deze bijeenkomst herdenkt de overledenen van het voorbije jaar, hun namen worden genoemd en er worden Bijbelteksten gelezen die troost bieden. Elk jaar voorziet Jannica een ander passend ritueel. “We werken vaak met liturgische kijktafels met bloemstukken, Bijbelteksten worden symbolisch verbeeld, mensen steken lichtjes aan en krijgen iets mee, een bloem of een mooi liturgisch boekje.”

Tijden veranderen

Steeds meer hebben mensen voeling met verschillende strekkingen en tradities, protestantse en andere. Of families zijn gemengd, zowel katholiek als protestants of iets anders. In zulke gevallen vindt de uitvaart vaak plaats in een aula of crematorium.

“Sinds ik aangesteld ben als predikant in Brugge, maakte ik de persoonlijke keuze om er te zijn voor mijn gemeente, maar ook voor iedereen die beroep op me doet. Voor mij gaat het over dienstbaarheid in het lijden dat iemand overkomt. Een zinvol en persoonlijk afscheid is mijn uitgangspunt. Dat betekent soms dat ik op zoek ga naar een laagdrempelige vorm van prediken, met meer gedichten dan Bijbelteksten bijvoorbeeld. Het is eigen aan de tijd dat mensen zich niet meer aan één traditie binden. Daar probeer ik op een zinvolle manier mee om te gaan.”

Wil je meer weten of heb je vragen?

Bel Jannica op 050 35 50 84 of mail naar j.a.deprenter@gmail.com.

DE KERK DER ZEVENDEDAGSADVENTISTEN BRUGGE, PINKSTERGEMEENTE 'DE KRUISPOORT' EN DE EVANGELISCHE KERK BRUGGE

De Kerk der Zevendedagsadventisten of Adventkerk Brugge

Net zoals in de Protestants-evangelische traditie vormt de Bijbel in de Adventkerk de basis voor geloof en leven. De naam Zevendedagsadventisten verwijst enerzijds naar de eredienst die op zaterdag (de 'sabbat') plaatsvindt. Dat is de zevende dag, gezien zondag voor Adventisten geldt als eerste dag van de week. Adventus verwijst naar de verwachting van de wederkomst van Christus en de Bijbelse belofte van herstel en vernieuwing. Die spoort gelovigen aan om hier en nu volgens de waarden van het evangelie te leven. Adventisten geloven dat de dood vergelijkbaar is met slaap, een onbewuste toestand. Bij de wederkomst van Jezus Christus zal ook de mens uit de dood opstaan. De Bijbel spreekt dan over 'een nieuwe aarde' of een 'nieuwe schepping' zonder dood, rouw of pijn met enkel welzijn en geluk. Adventisten geloven niet in 'het vagevuur' en ook niet in de hel als een plaats van eeuwig brandend vuur. Ze gaan wel uit van het 'niet (meer) zijn' van al wie geen goedheid en menselijkheid heeft getoond.

De Adventkerk kent geen sacrale stervensrituelen. De stervende en zijn of haar familie worden zo goed mogelijk begeleid en ondersteund. De afscheidsdienst biedt troost en bemoediging. De familie werkt nauw mee aan het samenstellen van de dienst, in de kerk of in een rouwcentrum. Er komen verschillende aspecten aan bod: gebed, een sobere levensschets van de overledene, de Bijbelse beloften m.b.t. de opstanding en het beloofde 'eeuwige leven', persoonlijke accenten zoals poëzie, getuigenissen van familie en kennissen, muziek... Er is respect voor de wensen van de overledene en/of de familie rond de begrafenis (ter aarde bestelling / crematie).

Wil je meer weten of heb je vragen?

www.advbru.be - www.adventist.be
Contacteer de plaatselijke predikant Johan Delameillieure via advbru@telenet.be of 02/582.41.54.

Pinkstergemeente 'De Kruispoort'

'De Kruispoort' behoort tot de wereldwijde Pinksterbeweging, die aan het begin van de twintigste eeuw ontstaan is onder christenen die vernieuwing zochten binnen de kerk. Ze lieten zich inspireren door de vitaliteit van de eerste christenen die op het Pinksterfeest vervuld werden van de Heilige Geest. Net zoals bij de andere Protestants-Evangelische Kerken is de Bijbel de enige bron van gezag. In een Pinkstergemeente ligt de klemtoon wel op de werking en de gaven van de Heilige Geest in het leven van de gelovigen, en op het uitdragen van de blijde boodschap van het evangelie. Er is in deze kerken geen centraal gezag. Iedereen ('de leken') krijgt maximaal ruimte om bij te dragen aan het gemeenschapsleven.

De Pinksterbeweging gelooft, net als andere christenen, dat lichaam en ziel scheiden na de dood. Alle ware gelovigen in Christus bereiken gelukzaligheid ('hemel') en zij die Christus verworpen hebben, worden gestraft ('hel'). Christus zal terugkomen om over de wereld te oordelen.

Bij een begrafenis schrijft de Pinksterbeweging geen bijzondere rituelen, woorden of gebeden voor. De rouwpraktijken verschillen niet fundamenteel van die van andere Protestantse Kerken. Wanneer een gelovige sterft, ligt de klemtoon vaak wél meer op de vreugde van de vereniging met God dan op de droefenis van het afscheid. Op een begrafenis in een Pinksterkerk weerklinken ook vreugdevolle liederen. Getuigenissen van familie of kennissen van de overledene komen ruim aan bod. Sommigen willen een Bijbel in of op de kist, omdat dit boek als richtlijn voor gans het leven geldt. Maar dat is geen vaste regel. Crematie is mogelijk, maar er is vaak een voorkeur voor teraardebestelling.

Wil je meer weten of heb je vragen?

www.vvp.be - www.dekruispoort.be

Contacteer Predikant Dhr. André De Winne via syzygos@gmail.com.

De Evangelische Kerk Brugge

In de Naaldenstraat 18 komt de gemeenschap rond de Evangelische kerk samen. Deze kerk vierde recent haar 100-jarig bestaan in Brugge.

Wil je meer weten of heb je vragen?

www.veg.be - www.evangelischekerkbrugge.be

Contacteer voorganger Patrick Couchement via patrick.couchement@gmail.com.

NL De S
Lang
FR L'Egl
Lang
EN St. G
DE Die
Lang
ES La Ig

VRIJZINNIG HUMANISME – ANNE-FLOR VANMEENEN

Vrijzinnig humanisme is een levensbeschouwing die vertrekt vanuit basiswaarden als gelijkwaardigheid, verbondenheid, rechtvaardigheid... Het zijn geen exclusieve maar vaak gedeelde waarden met andere overtuigingen. Eigen aan het vrijzinnig humanisme is de klemtoon op het zelfbeschikkingsrecht. Elke mens beslist in eer en geweten voor zichzelf wat waardig, zinvol of toelaatbaar is. Vrijzinnig betekent vrij van dogma's, open voor vrij onderzoek en kritisch denken. Er zijn geen regels of voorschriften en de wetenschap vormt een leidraad voor het leven. Vrijzinnig humanisten geloven niet dat er nog iets is na de dood.

Toen Anne-Flor Vanmeenen in de rij stond om zich in te schrijven aan de Katholieke Universiteit Leuven, besepte ze dat dit niet was waar ze met haar leven naartoe wou. Ze liet haar katholieke opvoeding achter zich en gooide het roer om. Uiteindelijk studeerde ze wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit Gent en kwam terecht in haar huidige job als vrijzinnig humanistisch consulent bij het huisvandeMens in Brugge. Het voelde als thuiskomen.

59

VRIJZINNIG HUMANISME IN BRUGGE

Van het vrijzinnig humanisme kan je geen lid worden. Wanneer een pasgeboren kindje met rituelen wordt verwelkomd, gaat het om zijn of haar nieuwe plek in het gezin, en niet om opname in de gemeenschap. Daar maak je deel van uit wanneer je je herkent in de humanistische waarden en vrijzinnige opvattingen. Vrijzinnig humanisten zijn als gemeenschap moeilijk in cijfers of omschrijvingen te vatten.

Als erkende levensbeschouwing kent het vrijzinnig humanisme wel een structuur met deMens.nu als koepelorganisatie en daaronder verschillende socio-culturele

verenigingen en diensten. Lidmaatschap is niet verplicht. Niet iedereen heeft nood aan activiteiten en uitwisseling met gelijkgestemden. De huizenvandeMens zijn regionale organisaties waar je terecht kan voor informatie en sociale diensten, zoals geboorte- en huwelijksrituelen, zorgplanning, rouwbegeleiding... De dienstverlening is persoonlijk en open voor iedereen. In Brugge vind je het huisvandeMens in de Hauwersstraat.

LEVENSEINDE IN HET VRIJZINNIG HUMANISME

Vrijzinnig humanisten geloven in het hier en nu. Na de dood is er niets. Dat betekent niet dat het leven zinloos was. Elk leven maakt op één of andere manier een verschil. “De overledene blijft in nagedachtenis aanwezig, in ons hart en onze herinneringen. Dat kan de dood niet ongedaan maken. Sommigen zien sterven als terug één worden met de natuur. Anderen leggen het accent op de culturele of sociale prestaties die iemand tijdens zijn leven heeft achtergelaten, als sporen waarin hij of zij blijft voortbestaan.”

AFSCHIED NEMEN EN AFSCHIEDSRITUELEN

Bij sterven

Het vrijzinnig humanisme kent geen vast aanbod of stappenplan in de dienstverlening. Alles is op vraag en op maat. Mensen worden geïnformeerd en begeleid bij keuzes rond hun levenseinde (orgaandonatie, palliatieve zorg, euthanasie, behandelingen niet meer opstarten...). Dat is zowel voor mensen persoonlijk als maatschappelijk een moeilijk thema. Het brengt heel wat vragen en ethische keuzes naar boven. “Zelfbeschikking staat voorop: voor ons

is alles een optie, zolang het aansluit bij de persoonlijke wensen en waarden van iemand. Daarnaast bieden we ook ziekenzorg aan. We staan mensen bij aan het sterfbed. In verschillende ziekenhuizen zijn collega's actief.”

Na de dood

Ook wat meteen na de dood gebeurt hangt af van wat iemand wenst of vraagt. Soms verzorgt de familie graag zelf hun overledene of kiezen ze voor thuisopbaring. “Op zich heeft het vrijzinnig humanisme hier geen regels of dienstverlening rond. Heel vaak doen mensen overigens pas een beroep op onze diensten om de uitvaart uit te werken. Alles wat er eventueel aan voorafgaat geven zij zelf vorm.”

Begraven

Elk afscheid is anders. Al zijn er natuurlijk vaste onderdelen zoals een begroeting en een afronding. De manier waarop al deze onderdelen ingevuld worden, de toon, de opbouw en de woorden, is heel persoonlijk en in elke situatie anders. “We werken met het verhaal van de overledene en zijn of haar familie. Als consulent bouwen we wel ervaring op en soms vind je wel eens woorden of beelden die zo goed werken dat je ze opnieuw gebruikt.”

Rituele handelingen lopen uiteen. De familie steekt kaarsjes aan of legt bloemen. Kindertekeningen en persoonlijke teksten komen aan bod. “Een enkele keer gebeurt er iets heel specifiek, zoals bij de begrafenis van een architect waarop we met alle aanwezigen iets bouwden uit lego of een ritueel met schelpen voor iemand die erg hield van de zee. Sommige mensen geven dan weer expliciet aan niks te hebben aan een plechtige dienst. Dan kan het afscheid ook een kringgesprek zijn waarin iedereen iets vertelt dat bijblijft van

de overledene, iets heel informeels dus. Ook hier geldt: elke familie, elke context en elke overledene is uniek.”

Een afscheidsplechtigheid kan dan ook op eender welke plek en eender welk moment plaatsvinden. Bij de begrafenisondernemer, op het strand, voor of na crematie... “Alles kan, als er een goede reden en een zinvol verhaal is, zelfs champagne. Het kan ook in twee keer: één intiem afscheidsmoment snel na het overlijden en een publiek gebeuren een hele tijd later. Dat plaatst het afscheid soms in een heel ander perspectief, wat heel waardevol kan zijn.”

Rouwen

Voor wie dat wil, biedt het huisvandeMens nazorg aan. Jaarlijks is er een herdenkingsplechtigheid voor alle nabestaanden. “Op vraag geven we ook wie niet via ons werd begraven een plaats. Mensen die aangeven hier steun aan te hebben, krijgen elk jaar opnieuw een uitnodiging. Anderen komen maar één keer of niet. Rouw is en blijft voor iedereen een heel persoonlijk verhaal.”

Los van de uitvaartrituelen, krijgen mensen, ook zij die geen uitvaart met ons hebben gedaan, vaak begeleiding in rouwverwerking. Het gaat dan meer om gespreksbegeleiding dan om rituelen. Ook geven het geven van voordrachten of meewerken aan projecten om rouw meer bespreekbaar te maken behoort tot de dienstverlening.

Tijden veranderen

“We merken dat meer en meer mensen zoekende zijn op vlak van afscheidsrituelen. De meesten komen bij ons terecht via uitvaartondernemers. Vandaag hebben zij zelf personeel in dienst om mensen te helpen met een gepaste uitvaart. Die keuzevrijheid is op zich een goede zaak, maar het is ook belangrijk dat mensen weten dat ze rechtstreeks bij ons terecht kunnen wanneer een levenseinde in zicht is of na een overlijden. Wij kunnen samenwerken met elke begrafenisondernemer om tot een mooie uitvaartplechtigheid te komen.

Gelijklopend met de stijgende vraag en zoektocht naar afscheidsrituelen, merken we een groeiende maatschappelijke aandacht voor rouwverwerking en nazorg. Dat is een positieve evolutie.”

Binnen het vrijzinnig humanisme zelf is er tenslotte ook meer en meer ruimte voor interlevensbeschouwelijke initiatieven. Na de lange historische strijd om erkenning, vinden nieuwe generaties meer en meer een gemeenschappelijke basis voor samenwerking. “Wanneer het om afscheidsrituelen gaat, is het bijvoorbeeld niet ondenkbaar dat we voor gemengde koppels of families op zoek gaan naar een ceremonie waarin elke overtuiging een plaats krijgt. De overledene en de nabestaanden hebben immers niet altijd dezelfde visie en een uitvaart is een belangrijk moment, dat moet ‘goed’ voelen voor iedereen.”

Wil je meer weten of heb je vragen?

Bel Anne-Flor op 050 33 59 75 of mail naar brugge@demens.nu.

"EIGENLIJK VIND IK DE DOOD GEEN
PROBLEEM. JE KIJKT ER UITERAARD
NIET NAAR UIT, MAAR DIE
EINDIGHEID IS WEL NODIG OM EEN
ZEKERE RELEVANTIE TE GEVEN AAN
DE DINGEN DIE JE DOET."

WEGWIJZER

WAT TE DOEN WANNEER IEMAND STERFT?

Dokters, verplegers, verzorgenden, begrafenisondernemers, maatschappelijk werkers, mantelzorgers, vrijwilligers, maar ook familieleden, collega's, buren of toevallige voorbijgangers: iedereen krijgt wel eens van dichtbij te maken met een sterfgeval. Wat je op zo'n moment moet, mag of kan doen met respect voor de overtuiging van de overledene, is niet altijd duidelijk.

Sinds 2004 is de Vlaamse overheid bevoegd voor de basisreglementering voor begraafplaatsen en de lijkbezorging in Vlaanderen. Daar mag elke gemeente zijn eigen regels en (financiële) voorwaarden aan toevoegen via het gemeentereglement. In Brugge vind je alle informatie bij de Dienst Burgerzaken in het Huis van de Bruggeling.

1. De dokter bellen

De dokter (in een zorginstelling de verantwoordelijke) stelt het overlijden officieel vast met datum, uur van overlijden en doodsoorzaak.

- ☐ Bij een dodelijk ongeval: De politie stelt in het bijzijn van een arts een proces-verbaal op.
- ☐ Bij een verdacht of gewelddadig overlijden: De dokter waarschuwt het parket.

2. Een begrafenisondernemer contacteren

Het inschakelen van een begrafenisondernemer is niet verplicht, maar wel handig. Op korte tijd moeten veel zakelijke en praktische regelingen gebeuren. Bovendien gelden strikte regels voor het omgaan met het stoffelijk overschot.

- ☐ Het vervoeren van een overledene moet 'op passende wijze' gebeuren, gewoonlijk in een lijkwagen van een begrafenisondernemer.
- ☐ Voor al het andere kan de begrafenisondernemer je adviseren of alles van je overnemen. Maak hierover duidelijke afspraken. Vlaanderen telt begrafenisondernemingen in alle maten en soorten. Kies een onderneming die bij jou en de overledene past. Op uitvaartunie.vlaanderen/members vind je een overzicht per gemeente.

3. Het opbaren van het lichaam

Het lichaam wordt in een funerarium van een begrafenisonderneming of thuis opgebaard. Wanneer iemand sterft in het ziekenhuis kan het lichaam ook naar het mortuarium van het ziekenhuis gebracht worden.

- ☐ Thuis opbaren is in alle gemeenten wettelijk toegestaan. Er zijn geen verplichte maatregelen al zijn koeling en verluchting noodzakelijk. Begrafenisondernemers kunnen hierin adviseren.
- ☐ Niet alle ziekenhuizen hebben een mortuarium. In Brugge is dat enkel AZ Sint-Jan.

BIJ DE DIENST BURGERLIJKE STAND IN ELKE GEMEENTE VIND JE MEER INFORMATIE.

4. Het overlijden aangeven

Een overlijden aangeven gebeurt in de gemeente waar de persoon gestorven is. De begrafenisondernemer of nabestaanden doen dit. Een aangifte vereist verschillende documenten: vaststelling overlijden, identiteitskaart overledene, geboorteakte of huwelijksboekje, evt. rijbewijs, evt. laatste wilsbeschikking (zie verder onder punt 5).

- ☐ De aangifte regelt toelating voor vervoer, begrafenis of crematie. Een akte van overlijden of uittreksels daarvan heb je onder meer nodig voor het ziekenfonds, de bank, de verzekering...

- ☐ In Brugge: Dienst burgerlijke stand in het Huis van de Bruggeling (050 44 80 00 of overlijdens@brugge.be).

Akte van levenloos kind³

Ouders moeten vanaf 180 dagen na de bevruchting een doodgeboren kind registreren. Sinds 2019 kunnen ouders die dat willen vanaf 140 dagen na de bevruchting hun kindje laten registreren. Meer informatie hierover kan je vinden bij Kind en Gezin.

5. De uitvaart plannen.

Iemand begraven of cremen kan ten vroegste 24 uur na aangifte van overlijden. Wanneer dit ten laatste moet gebeuren, is afhankelijk van het gemeentereglement. Begraven of cremen kan je steeds zelf kiezen. Dit gebeurt met aanvraagformulieren bij de dienst burgerlijke stand. Beide manieren van lijkbezorging brengen kosten met zich mee.

- ☐ In Brugge moet een lichaam binnen de vijf werkdagen worden begraven of gecremeerd.
- ☐ Wanneer de nalatenschap van de overledene onvoldoende is om de begrafenis te betalen, staan de nabestaanden hiervoor in. Wanneer ook zij dit niet kunnen, of wanneer er geen nabestaanden zijn, is de gemeente verplicht voor de uitvaart en bijhorende kosten in te staan. In Brugge gebeurt een begrafenis van behoeftigen via het OCMW.

³ www.kindengezin.be/zwangerschap-en-geboorte/anders-dan-verwacht/verlies-van-een-kind

Laatste wilsbeschikking

Je kan bij de gemeente laten vastleggen wat er met je lichaam moet gebeuren na je overlijden. Deze laatste wilsbeschikking vormt dan een verplichting voor de nabestaanden. Je kiest voor een begrafenis of crematie, een eventuele uitvaartplechtigheid volgens een specifieke, erkende levensbeschouwing, de gemeente voor je laatste rustplaats of gewenste asbestemming. Je kan ook aangeven of je een uitvaartcontract hebt bij een begrafenisondernemer of verzekeringsmaatschappij.

Begraven

Overledenen kunnen enkel op gemeentelijke begraafplaatsen begraven worden. Je kiest voor begraven in volle grond of bijzetten in een grafkelder. Begraafplaatsen staan open voor iedereen.

- ☐ Veel begraafplaatsen reserveren stukken grond met een specifieke ligging of oriëntatie voor bepaalde geloofsgemeenschappen, zoals Moslims. In Brugge beschikt parkbegraafplaats Blauwe Toren over zo'n perceel.
- ☐ Een kist is niet verplicht en kan ook vervangen worden door een lijkwade. Beide moeten wel aan bepaalde voorwaarden voldoen.
- ☐ In principe mag je kiezen op welke begraafplaats je begraven wordt, maar als je geen inwoner bent van de gemeente in kwestie, komen er mogelijks extra kosten bij. Voor mensen die naar een woonzorgcentrum zijn verhuisd, geldt een uitzondering: zij worden nog steeds als inwoner van de oude gemeente beschouwd.

Cremeren

Voor crematie is een extra attest nodig om aan te tonen dat het gaat om een natuurlijk overlijden. Een arts, aangeduid en betaald door de gemeente, stelt dit attest op. De crematie zelf gebeurt in een crematorium. Eén of twee mensen mogen aanwezig zijn bij de invoer van de kist of lijkwade.

De as kan:

- in een urne begraven worden op een begraafplaats of bijgezet in een columbarium.
- uitgestrooid worden op de strooiweide van een begraafplaats of op zee.
- overgebracht worden naar het buitenland met de auto of met het vliegtuig. Op dit moment is hier geen wettelijke regeling voor.
- op elke andere plaats bewaard worden wanneer de overledene dit heeft aangeduid in zijn of haar laatste wilsbeschikking of testament. Indien dit niet is gebeurd, kunnen nabestaanden in eerste graad (ouders en kinderen) een schriftelijke aanvraag voor een andere, 'private' bestemming indienen.

Soms vragen familieleden ook een symbolische hoeveelheid as om bij zich te houden, bijvoorbeeld in een assieraad.

- ☐ Crematie gebeurt in Brugge in Crematorium 'Blauwe Toren'.

Repatriëren

Het repatriëren van een lichaam van een overledene is een complex gegeven en valt onder de internationale wetgeving. Je vraagt best raad aan een begrafenisondernemer.

6. Concessie of grafrust

Iedere inwoner van een gemeente heeft recht op een gratis begraafplaats voor tien jaar. Daarna kunnen de nabestaanden die tijd verlengen tegen betaling. Het gebruik van een begraafplaats voor een bepaalde duur en tegen betaling heet een concessie.

- ☐ In Brugge geldt een concessie voor 15, 25 of 50 jaar. Wie dat wil, kan een historisch grafmonument waarvan de concessie afloopt, overkopen voor zichzelf of zijn of haar familie. Zo blijft een stukje erfgoed bewaard.

TIP!

Bij het huisvandeMens kan je het boekje 'Laatste wensen, een planner voor je nalatenschap' opvragen. Het is bedoeld om zelf al eens na te denken over hoe jij je afscheid en levenseinde ziet. Wanneer je de vragen en informatie invult, wordt het ook een hulpmiddel voor je nabestaanden eens het zover is. Op de website www.vrijzinnigwestvlaanderen.be vind je de pdf onder de knop diensten - waardig levenseinde.

Voor algemene en uitgebreide informatie rond overlijden in Brugge, vind je een infowijzer op de website van de stad: www.brugge.be/folder-bij-een-overlijden.

WEGWIJZER

BIJ WIE KAN JE TERECHT?

Anglicaanse Kerk:

Augustine Nwaekwe: 0499 70 72 65 of
stpetersbrugge@skynet.be

www.theenglishchurch.com
www.centralanglican.be

Tibetaans boeddhisme:

Wu Ji Ma: 0488 46 33 97 of
sonamlhamo122@yahoo.com

[www.facebook.com/
TibetanCommunityBelgium](http://www.facebook.com/TibetanCommunityBelgium)

Zenboeddhisme:

zen.brugge@hotmail.com

www.zenbrugge.weebly.com
www.zensangha.be

Hindoeïsme:

Nirmala Pariyar: 0497 57 63 37 of
nirmala.pariyar@skynet.be

Islam:

Aziz Karim Rajput: 050 81 30 95 of
0479 29 79 47. Aziz.rajput@telenet.be
of ria.peene@gmail.com.

www.facebook.com/CICBrugge
www.embnet.be

Jehovah's Getuigen:

Bjorn Lamelyn: 0477 47 31 93
of bjorn.lamelyn@telenet.be

www.jw.org

Orthodoxe Kerk:

Aartspriester Bernard Peckstadt:
0476 49 95 77 of
orthodoxie.brugge@skynet.be

www.orthodoxie-brugge.org

Rooms-Katholieke Kerk:

Centraal secretariaat: 050 33 68 41 of
secretariaat@kerkinbrugge.be

Lieven Soetaert:
lieven.soetaert@kerkinbrugge.be

Lode Vandeputte:
lode.vandeputte@gmail.com.

www.kerkinbrugge.be
www.sint-michielsbeweging.be

Verenigde Protestantse Kerk:

Jannica de Prenter: 050 35 50 84 of
j.a.deprenter@gmail.com

www.protestantsekerkbrugge.be

**Kerk der Zevendedagsadventisten
of Adventkerk**

Johan Delameillieure: 02 582 41 54 of
advbru@telenet.be

www.advbru.be

Pinkstergemeente De Kruispoort

André De Winne: syzygos@gmail.com

www.dekruispoort.be

Evangelische Kerk Brugge

Patrick Couchement: patrick.
couchement@gmail.com

www.evangelischekerkbrugge.be

Vrijzinnig humanisme:

Anne-Flor Vanmeenen (huisvandeMens):
050 33 59 75 of brugge@demens.nu

www.vrijzinnigwestvlaanderen.be

Algemeen contact Stad Brugge:

Diversiteit Brugge: 050 44 82 44 of
diversiteitsdienst@brugge.be

Burgerzaken – overlijden: 050 44 80 00 of
overlijden@brugge.be

www.brugge.be/overlijden-2

Deze brochure werd met de grootste zorg samengesteld en wil een spiegel zijn van de concrete, Brugse samenleving. De keuze in levensbeschouwingen die aan bod komen, werd neutraal en pragmatisch gemotiveerd door een minimum aantal aanhangers van een bepaalde levensvisie. Er is geen waardeoordeel aan verbonden. Heb je vragen of suggesties? Of zoek je contactgegevens van gemeenschappen die niet vermeld zijn? Neem dan contact op met Diversiteit Brugge: 050 44 82 44 of diversiteitsdienst@brugge.be.

Wil je deze brochure graag in digitale versie met hyperlinks raadplegen?

www.brugge.be/tijdvoorafscheid

COLOFON

Interviews en redactie:
Floortje Vantomme

Fotografie:
Joost Goethals

Eindredactie:
Griet Provoost (Vormingplus regio Brugge)

Ontwerp:
Communicatie & Citymarketing – Cel Creatie

Een uitgave van Diversiteit Brugge, Erfgoedcel Brugge, FMDO, huisvandeMens Brugge, Vormingplus regio Brugge, met steun van Stad Brugge.

Deze publicatie werd geïnspireerd op de brochure 'Afscheidsrituelen hier en elders. De dood in verschillende culturen' een initiatief van Vormingplus Oostende-Westhoek en SamenDivers met de steun van Stad Oostende.
www.vormingplusow.be/afschheidsrituelen-hier-elders

Met dank aan Augustine Nwaekwe, Jo Jan Vandenheede, Wu ji ma, Jackie Butaye, Nirmala Pariyar, Aziz Karim Rajput, Ria Peene, Björn Lamelyn, Bernard Peckstadt, Patrick Dezillie, Lieven Soetaert, Lode Vandeputte, Jannica de Prenter, Johan Delameillieure, André De Winne, Aaldert Prins, Patrick Couchement, Anne-Flor Vanmeenen, Jules De Doncker, Karl Duc, Tine Dessein, Tom Feys, Geert Souvereyns, de leden van de interlevensbeschouwelijke werkgroep Profundo Brugge, Peter Verlinde (Uitvaart Verlinde).

V.U. Colin Beheydt, Algemeen Directeur Stad en OCMW Brugge, Burg 12, 8000 Brugge

REGIO • BRUGGE
Vormingplus

B R U
G G E

